

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Marie Hrušková

Komentovaný překlad: Dueck, Colin. Hard Line: The Republican Party and U. S. Foreign Policy since World War II. Princeton: Princeton University Press 2010. S. 85–100.

Annotated Translation: Dueck, Colin. Hard Line: The Republican Party and U. S. Foreign Policy since World War II. Princeton: Princeton University Press 2010. P. 85–100.

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. Eva Kalivodová, PhD

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce PhDr. Evě Kalivodové, PhD. za cenné rady a připomínky, dále pak své rodině a přátelům za podporu, trpělivost a snahu při konzultování obtížných pasáží.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 22. května 2016

.....

Marie Hrušková

Abstrakt (česky):

Předmětem této bakalářské práce je komentovaný překlad části třetí kapitoly knihy *Hard Line: The Republican Party and U. S. Foreign Policy since World War II.*, jejíž autorem je Colin Dueck. Práce má dvě hlavní části – překlad a komentář překladu. Komentář je rozdělen do čtyř kapitol, první obsahuje překladatelskou analýzu výchozího textu podle translatologického modelu Christiane Nordové, druhá se zabývá překladatelskými problémy, třetí kapitola stanovuje metodu překladu a v poslední kapitole se věnujeme posunům, ke kterým při překladu došlo.

Abstract (in English):

The subject of this thesis is an annotated translation of the third chapter of the book *Hard Line: The Republican Party and U. S. Foreign Policy since World War II* by Colin Dueck. The thesis consists of two main parts – a translation and a commentary. The commentary is divided into four chapters, the first one consists of a translation analysis of the original text based on the model of Christiane Nord and the next three chapters deal with translation problems, the translation strategy and translation shifts, respectively.

Klíčová slova (česky):

Komentovaný překlad, překladatelská analýza, překladatelský problém, Republikánská strana, zahraniční politika, USA.

Key words (anglicky):

Annotated translation, translation analysis, translation problem, Republican Party, foreign policy, USA.

OBSAH

ÚVOD	9
1 PŘEKLAD	10
2 PŘEKLADATELSKÁ ANALÝZA ORIGINÁLU	27
2.1 VNĚTEXTOVÉ FAKTORY	27
2.1.1 <i>Vysílatel</i>	27
2.1.2 <i>Záměr vysílatele</i>	28
2.1.3 <i>Adresát</i>	28
2.1.4 <i>Médium</i>	29
2.1.5 <i>Místo</i>	30
2.1.6 <i>Čas</i>	31
2.1.7 <i>Motiv</i>	31
2.1.8 <i>Funkce</i>	31
2.2 VNITROTEXTOVÉ FAKTORY	33
2.2.1 <i>Téma</i>	33
2.2.2 <i>Obsah</i>	33
2.2.3 <i>Presupozice</i>	33
2.2.4 <i>Výstavba textu</i>	35
2.2.5 <i>Neverbální prvky</i>	35
2.2.6 <i>Lexikum</i>	35
2.2.7 <i>Syntax</i>	36
2.2.8 <i>Suprasegmentální prvky</i>	37
3 TYPOLOGIE PŘEKLADATELSKÝCH PROBLÉMŮ	38
3.1 PŘEKLAD NÁZVU KAPITOLY	38
3.2 ROZDÍLNÝ CHARAKTER JAZYKŮ	39
3.3 KULTURNÍ NEEKVIVALENCE	40
3.4 DALŠÍ PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY	43
4 POPIS METODY PŘEKLADU	45
5 TYPOLOGIE POSUNŮ	46
5.1 KONSTITUTIVNÍ POSUNY	46
5.2 INDIVIDUÁLNÍ POSUNY	46

ZÁVĚR.....	49
BIBLIOGRAFIE.....	50
PŘÍLOHA.....	52

Předmluva

Bylo těžké neoblíbit si skromného válečného hrdinu plného života. Ike byl milý, upřímný, neokázalý a prostý člověk, hrál náruživě golf a bridž, pokud vůbec něco četl, tak nejspíš westerny, nevěděl nic o současném životě umělců a intelektuálů a držel se prostých zásad: „Člověk by měl být každý den šťastný. Hrát tvrdě a přitom se bavit a pohrdat zlem.“ Jeden diplomat to shrnul do věty:

„Byl národním skautem číslo jedna.“

Avšak ti, kteří k němu měli blíž, znali i jeho jiné stránky. Byl-li vyprovokován, dokázal dát průchod svému ohnivému temperamentu i různému zasakování. Zmatená větná stavba, kterou používal, když odpovídal novinářům, připomínala někdy úmyslné vytáčky. Jednou řekl svému tiskovému tajemníkovi před tiskovou konferencí: „Netrap se Jime, pokud se na to zeptají, já už je nějak zmatu.“

Dějiny Spojených států amerických (Tindall, Shi 1996)

Tak jako americká veřejnost, ani já jsem si nemohla tohoto válečného hrdinu neoblíbit. A překladateli jde práce mnohem lépe, pokud pracuje s tématem, které ho baví. Již před započítím překladu jsem věděla, že Dwight David Eisenhower byl výjimečný muž, kterého by stálo zato lépe poznat. Text, který jsem si vybrala k překladu, se sice nakonec ukázal náročnějším, než se zpočátku zdálo, ale právě kvůli jeho složitosti a potřebě dohledávat nejasné pasáže jsem v další literatuře narazila na mnoho zajímavých příběhů ze života této inspirativní osoby.

Sekundární motivací k výběru textu byla obecně rozšířenost této tematiky – množství knižních a internetových zdrojů, ve kterých bylo možné případně dohledávat nejasné informace, a v neposlední řadě také možnost konzultace složitých odborných pasáží se specialisty v blízkém okolí.

Úvod

Předmětem této bakalářské práce je komentovaný překlad z angličtiny do češtiny. K překladu jsme si vybrali část třetí kapitoly knihy *Nekompromisní politika: Republikánská strana a zahraniční politika USA od 2. světové války* (*Hard Line: The Republican Party and U. S. Foreign Policy since World War II.*), která vyšla v roce 2010 v nakladatelství Princeton ve Spojených státech. Autorem je Colin Dueck, americký politolog a vysokoškolský pedagog. Dueck v knize popisuje vývoj Republikánské strany a její zahraniční politiky od druhé světové války a snaží se vystihnout, jakým způsobem stranu ovlivňovaly přední republikánské osobnosti, například prezident Dwight D. Eisenhower.

První částí této práce je překlad kapitoly s názvem *Dwight Eisenhower: Balancující konzervativec* (*Dwight Eisenhower: The Conservative as Balancer*). Po překladu následuje překladatelská analýza výchozího textu a v dalších kapitolách se budeme zabývat řešením hlavních překladatelských problémů, stanovíme překladatelskou metodu a na závěr popíšeme hlavní posuny, ke kterým při překladu došlo.

1 Překlad

Třetí kapitola

DWIGHT EISENHOWER

Balancující konzervavec

Dwight Eisenhower byl jedním z nejúspěšnějších a nejpůsobivějších zahraničněpolitických prezidentů USA 20. století. V roce 1952 se ucházel o republikánskou nominaci jako horký favorit umírněných a internacionalistů Republikánské neboli Velké staré strany (Grand Old Party – GOP), ale díky své výjimečně charismatické osobnosti brzy získal širokou celonárodní podporu. Jeho ústředním zahraničněpolitickým cílem bylo zabránit rozšiřování komunismu, udržet výsadní roli Spojených států ve světě a nepřivést při tom zemi k bankrotu. V době četných mezinárodních krizí zajistil pevné a klidné vedení, ochranu amerických zájmů a zároveň držel Spojené státy mimo násilné konflikty. Během studené války se mu podařilo přesvědčit většinu republikánů k internacionalismu, což by se někomu jinému povedlo jen stěží. Mimořádně sebejistě hledal kompromisy mezi domácími a zahraničními prioritami, americkým nacionalismem a diplomatickou ohleduplností, aktivismem studené války a hlubokou touhou po míru. Přesto se Eisenhowerův „moderní republikanismus“ v domácích i zahraničněpolitických otázkách zamlouval konzervativní základně GOP jen do jisté míry, takže se během jeho působení v úřadu organizace ani velikost strany v zásadě příliš nezměnily. Jeho politické úspěchy byly totiž založeny na osobních kvalitách, které byly prakticky jedinečné a nevedly k trvalejším přeměnám ve straně ani nepřekonaly Eisenhowerovu osobní prestiž.

Ve funkci prezidenta byl Eisenhower podle soudobých kritiků až znepokojivě pasivní a ve svém projevu příliš nesrozumitelný – takový sympatický dědeček, to ano, ale zároveň člověk, který místo vedení vlády raději hrával golf. Dnes už však z hojných archivních důkazů víme, že v zákulisí to byl silný, velmi inteligentní, cílevědomý a svědomitý šéf exekutivy, zejména v oblasti zahraniční politiky. Ike, jak byl přezdíván, vyrůstal na malém městě, ve zbožném pietistickém prostředí v Kansasu, takže se už od malička učil sebekázní a tvrdé práci. V mládí byl fyzicky zdatný, společenský a oblíbený,

a protože ho zajímala vojenská služba, brzy se rozhodl pro kariéru v armádě. Po absolvování vojenské akademie ve West Point sloužil ve dvacátých letech na blíže nespécifikovaném postu v Panamě, kde však využil svůj čas ke studiu Clausewitze a k uvažování o patřičném vztahu mezi politikou a ozbrojenými silami. V meziválečných letech si ho jeho nadřízení vybrali pro řadu významných štábních úkolů, protože se ukázal jako neobyčejně slibný a schopný důstojník. A když ho po japonském útoku na Pearl Harbor jmenoval náčelník generálního štábu armády USA George Marshall velitelem oddělení válečného plánování, zahájil tím jeho závratný kariéerní vzestup. Brzy se Eisenhower stal vrchním velitelem amerických sil v Evropě a následně v roce 1944 i velitelem sil spojeneckých, čímž na něj byla přenesena zodpovědnost za vylovení na evropském kontinentu a osvobození Francie. V této roli prokázal mimořádnou schopnost a odhodlanost při smířování a získávání si jak svých spolupracovníků, tak svých podřízených z nejrůznějších zemí, útvarů a armádních složek. Pro americkou veřejnost měl skromný a usměvavý Ike přidanou hodnotu navíc: byl ztělesněním řídicích a vojenských kompetencí, a přitom ani v nejmenším nepředstavoval hrozbu pro demokratické hodnoty. Koncem druhé světové války byl již celosvětově známý a oblíbený. Vrátil se do Spojených států a stal se náčelníkem generálního štábu, následně rektorem Kolumbijské univerzity a nakonec vojenským velitelem Severoatlantické aliance. V letech 1951 a 1952 zorganizovali umírnění republikáni a internacionalisti, mezi nimi např. guvernér New Yorku Thomas Dewey a senátor Henry Cabot Lodge z Massachusetts, hnutí, jehož cílem bylo prosadit Eisenhowera jako prezidentského kandidáta. A jelikož ten byl znepokojen tím, co pozoroval – směřování Trumanovy administrativy k fiskální nezodpovědnosti na jedné straně a směřování republikánů k neoizolacionismu na straně druhé – výzvu přijal a po tvrdém boji s konzervativním nacionalistou Robertem Taftem (R, Ohio)ⁱ na Národním konventu GOP získal republikánskou nominaci. Jako kandidát na viceprezidenta byl vybrán senátor Richard Nixon (R, Kalifornie), zejména pro svou skvělou antikomunistickou pověst, pro své mládí, zřejmý talent pro politiku, základnu na západním pobřeží a přijatelnost pro všechna křídla Republikánské strany.¹

Po nominačním sjezdu začal Eisenhower svou kampaň velmi nevýrazně, brzy však zvolil mnohem průbojnější přístup, když se snažil přiblížit tvrdému konzervativnímu jádru

---

ⁱ V závorce za jménem je uvedena stranická příslušnost kongresmana (R = republikán, D = demokrat) a stát, za který byl zvolen, pozn. překl.

Republikánské strany a převzal mnoho z jeho dlouholeté kritiky prezidenta Trumana. To mělo kýžený efekt: nabudilo republikány a sjednotilo stranu. Eisenhowerova nejsilnější kritika mířila na korejskou válku. Obvinil Trumanovu vládu, že dovolila, aby se válka proměnila v nákladnou vleklou patovou situaci. V jednom dramatickém volebním projevu tento válečný hrdina sliboval, že „půjde do Koreje“, aby situaci osobně zhodnotil a uvedl do pořádku, žádné konkrétní plány však nenabídl. Obecněji Eisenhower také prohlašoval, že si demokraté neporadili dostatečně obratně a odhodlaně se zahraniční politikou USA, ať už vzhledem k Číně, východní Evropě či samotnému Sovětskému svazu. Republikánský program z roku 1952 odsoudil Trumanovu politiku zadržování (*containment*), označil ji jako „negativní, neúčinnou a nemorální“ a sliboval místo toho „oživení rychle se šířících, osvobozujících vlivů neoddělitelně spjatých se svobodou“. Později během své kampaně mluvil Eisenhower často o „osvobození porobených národů“, ale už tak často neupřesňoval, že by takové osvobození mělo přijít „mírovými prostředky“. V domácích otázkách Ike kritizoval Demokratickou stranu za příliš vysoké daně, nepřiměřené výdaje a „plíživý socialismus“, čímž dával najevo, že se v ekonomických otázkách v mnohém shoduje s konzervativními republikány. Slíbil, že se vydá na „křížovou výpravu“ proti korupci ve vládě. Obavy z komunistického spiknutí v zemi se navíc dostaly i do oblastí zahraniční a domácí politiky a stejně tak byl znepokojen i Eisenhower, přestože k McCarthyho metodám měl silnou averzi. Jízlivé osobní útoky ale generál přenechal svým zástupcům, třeba Nixonovi, který například nazval demokratického prezidentského kandidáta Adlaie Stevensona „absolventem Achesonovy školy zadržování komunismu pro zbabělce“. Výsledkem bylo drtivé volební vítězství pro Eisenhowera a pro novou, i když jen těsnou, republikánskou většinu v Kongresu. Ike si oproti poslednímu republikánskému kandidátovi z roku 1948 T. Deweyovi celkově polepšil, přičemž nejpřekvapivější bylo, že si získal podporu městských a příměstských bílých jižanů s vyšším a středním příjmem. Hlasy navíc republikáni získali i od dalších tradičních voličů Demokratické strany – od irských a polských katolíků – především kvůli jejich obavám z komunismu. Přesto byl výsledek spíše Eisenhowerovým osobním vítězstvím než předzvěstí nové politické éry. Voliči jasně zareagovali na jeho zvláštní kouzlo a nechali se vést svým dojmem, že má jedinečnou schopnost vyřešit nepříjemnou patovou situaci v Koreji. Většina Američanů v průzkumech neuvěděla, že by se teď cítili být republikány, ani že by v domácích ekonomických otázkách dávali přednost republikánské politice před demokratickou – právě naopak.²

Eisenhower se úřadu ujal s jasnými politickými preferencemi a poněkud nezvyklým způsobem úřadování. V domácích ekonomických otázkách, navzdory dojmu veřejnosti o opaku, zaujímal intuitivně spíše konzervativní postoj vůči tomu, co nazýval „velká vláda“, „sociální stát“ a „snadné peníze“ Nového úřadu. Sdílel obavy republikánských konzervativců, že současné směřování k centralizovanému federálnímu plánování, regulacím, inflaci, vysokým daním a rozpočtovému deficitu by oslabovalo jak ekonomický růst, tak svobodu jedince. Uvědomoval si však také to, že úplný návrat do období před Novým úřadem není na obzoru. Už proto, že většina americké veřejnosti zcela zřejmě přijala a oblíbila si jeho základní principy. Eisenhower to komentoval: „Pokud by některá politická strana chtěla zlikvidovat naše sociální jistoty a zrušit pracovní zákonodárství a farmářské programy, neměla by už v našich dějinách místo“ⁱⁱ. Navíc se domníval, že organizační změny v americké společnosti vyžadují přijetí větší role vlády při prosazování sociální harmonie a vyjednávání mezi zájmovými skupinami. Eisenhower tedy opravdu přijal k domácím ekonomickým otázkám spíše konzervativní postoj, zčásti z přesvědčení a zčásti proto, aby se Republikánská strana stala znovu volitelnou. Tento postoj nazýval „střední cesta“ či „moderní republikanismus“ – umírněný, konsenzus budující přístup, k němuž se ostatně hodil už svou povahou. Podobně umírněný model aplikoval i na další velkou aktuální otázku – občanská práva. Eisenhower podporoval zrušení rasové segregace, ale dával přednost opatrnému, pozvolnému postupu, a to pouze v oblastech, které přímo spadaly pod federální jurisdikci, např. ozbrojené síly USA a Washington, D. C. Věřil, že širší společenské změny budou muset přijít spontánně, spíše než vládním nátlakem, a tak se vydal střední cestou, která popouzela zatvrzelé zastánce rasové segregace na jedné straně a Afroameričany a aktivisty za lidská práva na straně druhé.³

V zahraniční politice bylo Eisenhowerovou hlavní prioritou sladit novou globální roli Ameriky – se kterou se plně ztotožňoval – s větší rozpočtovou zodpovědností. Byl přesvědčen o smrtelné hrozbě světového komunismu a o tom, že „síly dobra a zla jsou shromážděny a vyzbrojeny jako málokdy dříve v historii. (...) Svoboda se staví proti otroctví, světlo proti tmě,“ jak to formuloval ve svém inauguračním projevu. Proto věřil, že pro podpoření „kolektivní bezpečnosti“, jak to nazýval, musí Spojené státy udržet a posílit svou pozici v čele protikomunistických koalic po celém světě. To vyžadovalo nejen

---

ⁱⁱ Překlad převzat z knihy TINDALL, George Brown and SHI, David E., 1996, *Dějiny Spojených států amerických*. 2. opr. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států.

vojenskou sílu, ale také rozšíření zahraniční pomoci, mezinárodního obchodu a jednání se členy spřátelených aliancí. Nejdůležitější taková aliance pro něj bylo NATO, ale Eisenhower nevyklučoval rozsáhlé zapojení USA i mimo západní Evropu. V soupeření s Moskvou naopak přikládal zásadní význam velké části třetího světa, a to jak z ekonomického hlediska, tak kvůli udržení důvěryhodnosti a dobré pověsti USA. Přijal proto značný díl zahraničněpolitického dědictví prezidenta Trumana a v některých regionech, jako východní Asie, dokonce požadoval ještě ostřejší antikomunistický přístup. Eisenhower v podstatě na Trumanově zahraniční politice nejvíce kritizoval jen její extrémní nákladnost. Nový prezident se obával, že neomezené výdaje na obranu jako v letech 1951–1952 by příliš vyčerpaly americké finance, oslabily hospodářské zdraví a nakonec i změnily tradiční způsob života v Americe. Jak se vyjádřil, „nesmíme sami zničit to, co se snažíme chránit“. Takový výsledek by podkopal samotný smysl studené války. Eisenhower proto požadoval dodržení přesné hranice, po kterou bude americká ekonomika militarizována, a nalezení udržitelnější rovnováhy mezi internacionalismem studené války a zájmy domácí politiky. Obavy ohledně výdajů ho vedly k hledání alternativ k tradičním nákladným ozbrojeným silám, zvažoval například užití tajných operací, psychologické války či jaderné hrozby. Eisenhower věřil, že mezi Spojenými státy a jejich spojenci musí být vztah vzájemného respektu. Jak řekl: „Velitel si nezíská svou četu tím, že vstane a řekne: ‚Já jsem chytřejší, já jsem větší, já jsem silnější, já jsem velitel.‘ Muži za ním jdou, protože to pro něj udělat chtějí, protože v něj věří“. Přesto Eisenhower vnímal multilateralismus spíše jako praktickou záležitost než doktrínu; v zásadě proti unilaterální akci nic neměl. Měl zkrátka pocit, že mezinárodní podpora mu za určitých podmínek může pomoci dosáhnout zahraničněpolitických cílů USA.⁴ Přední historik Eisenhowerovy politiky se k OSN vyjádřil takto:

Jeho administrativa (...) se uchýlovala k mnohostrannému fóru, když se to zdálo jako nejlepší způsob k prosazení amerických zájmů, ale zcela beztréstně jej ignorovala, pokud se rozhodla jednat unilaterálně. (...) Prezident zdaleka nevnímal tuto organizaci jako idealistický pokus o nastolení světové vlády, považoval ji za užitečný nástroj k ochraně amerických zahraničněpolitických cílů a jejich prosazování, zvláště v tradičním konfliktu supervelmocí. (...) Navzdory své rétorice měl [Eisenhower] od OSN jen omezená očekávání.⁵

Ve funkci prezidenta prosazoval Eisenhower své zahraničněpolitické a domácí cíle osobitým způsobem. Na veřejnosti se snažil působit inspirativně, ale často vyzníval spíš všedně a jeho prohlášení byla nejasná, či dokonce zkomolená. V zákulisí byl však aktivní, přesný a odhodlaný, schopný politik a rafinovaný stratég. Jeho bystrý smysl pro politiku se vhodně doplňoval s výjimečným talentem pro střízlivou analýzu. Během své vojenské kariéry se naučil, jak efektivně připravit a řídit rozhodovací proces, zvláště v otázkách obrany a zahraničních věcí. Osvojil si metodu, jak v těchto oblastech postupovat: dokonale ovládnout danou problematiku, využít schopností svého personálního týmu, na pravidelných setkáních věc důkladně prodiskutovat s poradci, otevřeně zhodnotit náklady a přínosy všech přípustných alternativ, nechat si otevřená zadní vrátka a držet celý proces pevně pod kontrolou. Pro člověka zvenčí by se mohlo zdát, že pracovat tímto způsobem na zásadních státních záležitostech je samozřejmé, ve skutečnosti je však tento model až znepokojivě vzácný. Eisenhower se tedy choval neobvykle v tom smyslu, že přistupoval k zahraničněpolitickému rozhodování nanejvýš promyšleně, systematicky a opatrně. Navíc používal ten stejný, veřejně známý všední styl, který mu byl vytýkán, aby se vyhnul kontroverzi a dosáhl toho, že kritika nebude směřována na něj, ale na jeho podřízené. Částečně kvůli tomu si udržel mimořádně velkou podporu veřejnosti, která ho viděla jako člověka zcela nad stranickou politikou. Jako politické hromosvody sloužili jeho pověřenci. Eisenhowerovým nejdůležitějším jmenovaným zástupcem v oblasti zahraniční politiky byl John Foster Dulles jako ministr zahraničí. Dulles byl přední respektovaný republikánský internacionalista s mnohaletou zkušeností v diplomacii a vazbami na obě křídla Republikánské strany. Byl to silný ministr, sice panovačný, ale velmi inteligentní, znalý a dovedný vyjednávač. V určitých oblastech, např. politika USA vůči Evropě, nechával Eisenhower Dullesovi značnou volnost, ale ve všech záležitostech měl prezident poslední slovo. I když Dullesovo vystupování vzbuzovalo dojem, že je v zahraničních věcech mnohem nekompromisnější a vlivnější než prezident, ani jedno z toho nebyla pravda. Oba muži sdíleli základní světový názor – konzervativní internacionalismus studené války – a Dulles nikdy nezpochybňoval Ikeovu nejvyšší autoritu. V zahraniční politice byl zkrátka šéfem Eisenhower.⁶

Největší vnitřní překážkou vládě při prosazování jejích diplomatických cílů byl Kongres. Paradoxně to byli spíše republikáni než demokraté, kdo působili Eisenhowerovi v této oblasti největší potíže, přinejmenším během jeho prvního funkčního období. V roce 1953 byla Republikánská strana v Kongresu stále silně rozdělena v otázkách zahraniční

politiky na nacionalisty a internacionalisty. Republikánští nacionalisté kritizovali programy zahraniční pomoci, obhajovali jadernou vzdušnou sílu, prosazovali samostatnost Taiwanu, odmítali diplomatický kontakt s komunistickými zeměmi, pochybovali o volném trhu, oponovali Ministerstvu zahraničí, pohrdali OSN, podporovali Josepha McCarthyho, bouřili se proti prezidentské autoritě, drželi si odstup od západoevropských spojenců, byli horlivými zastánci strategie zatlačování (*rollback*) ve východní Evropě i v Číně, bděli nad americkou národní suverenitou a nedůvěřovali žádnému zahraničněpolitickému programu – minulému nebo současnému – který byl podpořen liberálními demokraty. Naproti tomu republikánští zastánci internacionalismu podporovali prezidentskou autoritu, zahraniční pomoc, volný trh, NATO i OSN a v mezinárodních otázkách usilovali o mezistranickou spolupráci s demokraty. V domácí ekonomice byli nacionalisté obvykle velmi konzervativní, hlavně ti ze Středozápadu, z vesnických a maloměstských oblastí, kde měli republikáni jistou převahu. Jednalo se například o tyto senátory: John Bricker (R, Ohio), Styles Bridges (R, New Hampshire), Homer Capehart (R, Indiana), Everett Dirksen (R, Illinois), Bourke Hickenlooper (R, Iowa), William Jenner (R, Indiana), William Knowland (R, Kalifornie), William Langer (R, Severní Dakota), Joseph McCarthy (R, Wisconsin) a Robert Taft (R, Ohio). Ti byli s Eisenhowerem často nespokojeni a stejně to platilo i obráceně. Internacionalisté byli v domácí ekonomice umírněnější. Byli to zejména senátoři z konkurenceschopných, městských a příměstských oblastí a oblastí s vyššími příjmy na Severovýchodě. Patřili mezi ně například George Aiken (R, Vermont), Prescott Bush (R, Connecticut), James Duff (R, Pensylvánie) a Henry Cabot Lodge ml. (R, Massachusetts). Eisenhower byl evidentně jak členem, tak vůdcem internacionalistického křídla – tento fakt byl vlastně logickým základem pro jeho prezidentství. Přesněji řečeno, Eisenhower se při uskutečňování zahraniční politiky v zásadě řídil svým vlastním přesvědčením o internacionalismu studené války; nikdy nenechával konzervativní křídlo strany, aby činilo základní rozhodnutí o válce a míru. Přesto byli on a Dulles v Kongresu pozorní i k nacionalistům a snažili se s nimi udržovat dobré vztahy. To znamenalo, že v určitých diplomatických záležitostech, zvláště těch symbolických, se Eisenhower často přiklonil k požadavkům konzervativních republikánů. V každém případě měla v této době obě tato křídla Republikánské strany více společného, než se má obvykle za to. Obě byla silně antikomunistická, dravá a ekonomicky konzervativní, oddaná studené válce a americké vojenské síle, ani jedna z frakcí nebyla opravdu izolacionistická, mnohem méně liberální v dnešním slova smyslu. Navíc mnozí

republikáni podporovali nového oblíbeného republikánského prezidenta mnohem raději, než by podpořili demokrata, bez ohledu na zásadní politické zájmy.⁷

V Eisenhowerově prvním funkčním období nevytvořili Demokráté v Kongresu proti jeho zahraničněpolitickým iniciativám žádnou sjednocenou nebo konzistentní opozici. Při hlasování ohledně diplomacie, zahraniční pomoci či volném trhu mohl Eisenhower naopak obvykle počítat s podporou většiny severních demokratů. Zato jižní demokraté se během těchto let pohybovali výrazně nacionalistickým a opozičním směrem. Kvůli citlivé otázce lidských práv pociťovalo mnoho bílých jižanů hořkost vůči severnímu liberálnímu křídlu GOP a narůstaly jejich pochybnosti ohledně celé liberální internacionalistické agendy, včetně multilaterálních institucí a programů zahraniční pomoci zemím třetího světa. Jižané také začali upouštět od své tradiční podpory volnějšího trhu, částečně kvůli hospodářským změnám způsobeným odklonem regionu od ekonomiky založené na bavlně. To znamenalo, že jižní demokraté se teď často sjednocovali s konzervativními republikány ze Středozápadu v odmítání Eisenhowerovy internacionalistické agendy pro trh a zahraniční pomoc. Zůstávali však věrnými zastánci silné národní obrany a dokonce požadovali vyšší hranice vojenských výdajů, než byl Eisenhower ochoten schválit. Totéž platilo pro mnoho demokratů ze Severu. Kongresovní vůdci jako Lyndon Johnson (D, Texas) byli možná skeptičtí k tomu, že by mohly být Spojené státy znovu zataženy do spletité válečné situace, ale zároveň nechtěli být označeni za stranu, která nebere národní bezpečnost vážně. V polovině padesátých let tedy demokraté zahraniční politiku Eisenhowerovy vlády převážně podporovali, i když v některých otázkách měli jisté námitky. V tomto byli zajedno s tehdejší všeobecnou náladou ve společnosti, která prezidentovo odhodlání k antikomunismu studené války v zásadě respektovala. Eisenhower a Dulles se s opozičními lidry v Kongresu o aktuálních otázkách poctivě radili, zvláště poté co v listopadu 1954, v polovině Eisenhowerova prvního volebního období, vyhráli demokraté volby do Sněmovny reprezentantů i do Senátu, a převzali tak kontrolu v obou komorách. Vztahy mezi prezidentem a kongresovými lidry, například Johnsonem, byly obecně pozoruhodně dobré, a tak je třeba prominout republikánským konzervativcům, že podezírali Eisenhowera, že na zahraničních věcech raději pracuje s demokraty než se svou vlastní stranou.⁸

První a nejnaléhavější zahraničněpolitickou záležitostí, kterou musel Eisenhower řešit, byla patová situace v Koreji. Po vítězných prezidentských volbách v roce 1952

navštívil Korejský poloostrov, zhodnotil různé vojenské možnosti a dospěl k závěru, že stávající přístup byl krach. Eisenhower proto nařídil, aby Spojené státy připravily taktický jaderný úder proti čínským silám podél řeky Jalu jako záložní plán pro případ, že by jednání o příměří selhalo. V květnu 1953 vyslala vláda do Pekingu jemné diplomatické signály, které naznačovaly, že Amerika vážně zvažuje použití jádra, pokud by jednání nebyla úspěšná. Z čínských zdrojů však vyplývá, že tyto signály buď nebyly brány vážně, nebo nebyly vůbec doručeny. Naštěstí již byla Čína tou dobou připravena činit v kritické otázce navrácení válečných zajatců značné diplomatické ústupky, ani ne tak kvůli konkrétním jaderným hrozbám, ale spíše ze strachu z vojenské eskalace v regionu. Smrt Josifa Stalina v březnu 1953 navíc přivedla k moci nové sovětské lídry, kteří měli zájem korejský konflikt ukončit. SSSR proto následně nabádala Čínu a Severní Koreu, aby učinily ústupky nutné k dosažení dohody. V červenci 1953 bylo konečně podepsáno příměří, které poloostrov rozdělilo zhruba v půli mezi severem a jihem a přivedlo válku k poněkud nejistému závěru. Někteří konzervativní republikáni reptali, že se Korejský poloostrov nepodařilo sjednotit pod nekomunistickou vládou, ale pro velkou většinu americké veřejnosti byl konec války úlevou a ukázkou Eisenhowerových schopností.⁹

Přestože dovedl korejskou válku ke konci, musel Eisenhower v letech 1953–1954 čelit kvůli zahraničněpolitickým otázkám vážné výzvě ze své vlastní strany. Jelikož se konzervativní nacionalisté Republikánské strany dostali k moci poprvé po dvaceti letech, byli odhodlaní upevnit pravomoce Kongresu, zlikvidovat veškeré známky komunistického podvracení a zřeknout se Rooseveltova a Trumanova odkazu. Podzimní volební kampaň roku 1952 představovala jen zdánlivé příměří mezi hlavními křídly Republikánské strany. Jakmile se Eisenhower chopil úřadu, jeho jednání navazovalo na Trumanovu administrativu mnohem více, než by si konzervativní „stará garda“ přála. Nová administrativa například během svých prvních týdnů nominovala Charlese Bohlena velvyslancem v Moskvě. Jako profesionální diplomat asistoval Bohlen Rooseveltovi na jaltské konferenci, a byl tedy pro republikánské nacionalisty zapovězenou osobou. I přes odpor čelných konzervativních senátorů se však Eisenhowerově administrativě podařilo zajistit jeho jmenování. Ve stejné době došlo k podobnému pozdvižení i na pravici ve věci „Usnesení o zotročených národech“. Mnoho konzervativních republikánů požadovalo, aby Kongres vydal usnesení odsuzující předchozí vlády demokratů za přistoupení na jaltské dohody, ale stávající administrativa schválení takového prohlášení odmítala. Eisenhower byl ochotný oficiálně odsoudit „zotročení“ východní Evropy, ale demokraty nebo

předchozí vlády za údajnou zradu v Jaltě odsuzovat nechtěl. Po intenzivním lobbingu Bílého domu byla debata ukončena a konzervativní nacionalisté tak požadovaného usnesení nedosáhli. Další vleklý vnitrostranický spor vznikl kvůli Brickerově dodatku. Po několik let v řadě usiloval senátor John Bricker (R, Ohio) o schválení dodatku k ústavě, který by zabránil federální vládě rozšiřovat svou pravomoc na vnitřní záležitosti uzavíráním mezinárodních dohod. Konkrétně Bricker navrhoval udělit Kongresu pravomoc regulovat tzv. výkonné dohody s jinými státy (*executive agreements*), jejichž počet za vlády F. D. Roosevelta a Trumana prudce vzrostl. Brickerův dodatek ztělesňoval obavy konzervativních republikánů z oslabení pravomocí Kongresu a národní suverenity, narušení americké ústavní tradice a tradice izolacionismu zároveň. Získal si podporu mnoha různých skupin, včetně obchodních zájmových skupin, profesních sdružení a také jižních demokratických zastánců segregace, které vystrašila především možnost, že by se někdo ze zahraničí či OSN mohl vměšovat do jižanské rasové praxe. Jak pro něj bylo typické, Eisenhower odmítl bojovat proti Brickerovu doplňku otevřeně a přímo, ale místo toho se zapojil do zákulisních machinací, aby dopomohl k jeho zamítnutí. Dodatek nakonec Senátem neprošel o jediný hlas a tento výsledek se tak pro konzervativní křídlo Republikánské strany podobal výsledku Pickettova útokuⁱⁱⁱ.¹⁰

Pravděpodobně nejznámější, či spíše nejvíce nechvalně proslulý vnitrostranický spor v letech 1953 až 1954 vznikl kvůli chování Josepha McCarthyho. Eisenhower opovrhoval McCarthyho bezohlednou taktikou, sám ale sdílel obecně rozšířenou obavu z komunistické zrady a kvůli jednotě strany se v roce 1953 odmítnul McCarthymu otevřeně postavit. Raději uvedl nová vnitřní bezpečnostní opatření, ještě přísnější než ta zanechaná prezidentem Trumanem. Kritikům z Kongresu se tak podařilo z Ministerstva zahraničí vyhnat několik osob s vazbami na Čínu pro podezření ze sympatií ke komunismu, ale McCarthymu to stále nestačilo. Když však v roce 1954 obrátil tento wisconsinský senátor svou pozornost ještě výš – až k americké armádě – jeho popularita klesla a Eisenhower začal vystupovat proti „neúctě k zásadám fair play“. Prezident však pracoval na oslabení senátora McCarthyho opět především v zákulisí: podporoval jeho sebezničení během slyšení s armádou v roce 1954. V prosinci téhož roku Senát hlasoval o McCarthyho pokárání, kvůli čemuž vnikla mezi mnohými konzervativními senátory

---

ⁱⁱⁱ Odkaz na událost během americké občanské války, kdy šestnáct tisíc konfедераčních pěšáků zaútočilo na pozice Unie. Útok se nezdařil a mezi konfедераčními vojáky bylo několik tisíc obětí – pozn. překl.

a jejich stranickými kolegy názorová propast. Eisenhower byl s výsledkem procesu spokojený, ale dráždil ho neustálý odpor zatvrzelých konzervativců k jedné záležitosti za druhou: „Už toho mám tak akorát dost. Pokud chtějí Republikánskou stranu opustit (...), povedu proti nim kampaň po celé zemi. Budu proti nim bojovat až do konce!“ Ale vliv konzervativního křídla na GOP v otázkách zahraniční politiky již značně opadal. Navíc smrt senátora Roberta Tafta na rakovinu v červenci 1953 přišla v nepříhodnou chvíli a připravila konzervativní nacionalisty o jejich nejrespektovanějšího a nejvlivnějšího vůdce. V polovině padesátých let odešlo mnoho konzervativních členů do penze. V jiných případech byli přední nacionalisté jako Everett Dirksen (R, Illinois) postupně přesvědčeni k myšlence aktivního prezidentství a světové role Spojených států ve spolupráci s demokracií. Eisenhower dával opakovaně najevo, že si hodlá výkonnou pravomoc uchovat a že se bude věnovat nadstranické internacionalistické zahraniční politice nadále, ať si říkají konzervativci, co chtějí. Navíc tak činil, aniž by si konzervativní republikány znepráteleval nebo na ně útočil. Ve skutečnosti dostali v mnoha případech to, co žádali: důraz na atomovou vzdušnou sílu, věrnou podporu Tchaj-wanu, silnou antikomunistickou politiku a příslib „osvobození“ východní Evropy. Výsledkem byla širokosáhlá a stále se rozrůstající shoda na základních zahraničněpolitických cílech, které Eisenhowerova administrativa připravila. Řadoví republikáni následující generálovo vedení se k více internacionalistickému postoji nechali přesvědčit. V roce 1955 už byla převážná většina demokratů i republikánů ochotná svěřit prezidentovi pravomoce, které požadoval, aby mohl řešit krizové situace ve východní Asii, na Blízkém východě a jinde. Eisenhower proti konzervativnímu křídlu v zahraničněpolitických otázkách vlastně nebojoval, spíše jejich hlasy umlčel a následně jim předložil výsledek. Z politického hlediska to byl opravdu nevšední úspěch.¹¹

Zatímco pozornost médií byla zaměřená na politický spektakl, jako ten se senátorem McCarthym v hlavní roli, Eisenhower se pustil do zásadní a důkladné revize americké národní bezpečnostní politiky. Obával se především toho, že nadměrné výdaje na obranu by mohly ze Spojených států udělat přísně řízený „kasárenský stát“ a že v dlouhodobém měřítku by oslabovaly hospodářské základy americké vojenské moci. Jeho cílem tedy bylo, jak se vyjádřil, dosáhnout „bezpečnosti, aniž by bylo nutné zaplatit cenou státního bankrotu“. Roku 1952 představil John Foster Dulles v jednom článku publikovaném významným časopisem *Life* koncepci toho, co se stalo později známé jako „masivní odvěta“, a prohlašoval, že Spojené státy by měly zaujmout agresivnější strategii a

vsadit na otevřenou hrozbu okamžitého drtivého leteckého úderu s použitím atomových zbraní proti SSSR v případě, že by došlo k jakékoliv agresi sovětského bloku. Přestože se Eisenhowerovi zdála Dullesova formulace příliš provokativní, souhlasil s tím, že by se Spojené státy měly více opírat o koncept jaderného odstrašování, aby ve studené válce převzaly iniciativu od Moskvy zpět a přitom udržovaly nízké výdaje na obranu. Eisenhower dobře věděl, že následky atomové války by byly „hrůznější, než si lze vůbec představit“. Věřil, že sovětské představitelé nechtějí jaderný konflikt o nic víc než Američané. Řekl: „Komunisti nejsou raně křesťanští mučedníci,“ nebudou riskovat vlastní život jen kvůli šíření své doktríny. Právě proto mohly Spojené státy použít hrozbu natolik děsivé války k tomu, aby zabránily jak sovětským agresím, tak konfliktům omezeným na určité území, jako byl ten korejský. Eisenhower se tedy rozhodl pro národní bezpečnostní strategii, která byla později nazvána „nový pohled“ (*New Look*) a která otevřeně zdůrazňovala připravenost USA uchýlit se v případě agrese sovětského bloku k odvetnému jadernému úderu. Tento nový postoj byl po důkladné debatě oficiálně schválen v říjnu 1953 směrnicí Národní bezpečnostní rady 162/2, která se stala základem pro další následné politiky a revize. Díky této strategické změně mohla vláda omezit lidské zdroje amerického vojska, stejně jako výdaje spojené s konvenční armádou – celkový počet armádního personálu byl snížen z 3,6 milionů na 2,8 milionů osob. Konec korejské války tomuto snižování pochopitelně napomohl, avšak při určování a striktním dodržování stropu výdajů na obranu hrál velmi důležitou roli i prezident. Celkové výdaje na národní bezpečnost byly pro fiskální rok 1954 sníženy pod hranici padesáti miliard dolarů – snížení tedy bylo podstatně větší, než s jakým počítal prezident Truman – a během Eisenhowerova působení ve funkci tuto hranici již nepřekročily.¹²

Eisenhower byl také iniciátorem dramatické změny postojů Republikánské strany k otázkám zahraniční hospodářské politiky. GOP byla dlouhou dobu zastáncem protekcionismu a odpůrcem programů zahraniční pomoci. Eisenhower byl však plně odhodlaný podporovat rozšiřování světového obchodu a multilaterální obchodní režim zavedený za F. D. Roosevelta a Trumana, ne tak kvůli konkrétním zájmům korporací, ale spíše to viděl jako nepostradatelnou součást americké globální strategie v boji proti rozšiřování komunismu. Ze stejného důvodu Ike nechtěl zcela odstraňovat soubor programů zahraniční pomoci zřízených ve čtyřicátých letech. Raději se snažil existující programy jen částečně zredukovat a doufal, že soukromé investice a „obchod, ne pomoc“ se v rozvojovém světě stanou základní hnací silou hospodářského růstu. Eisenhowerův

postoj k obchodu a zahraniční pomoci byl pro republikány kontroverzní. V obou otázkách musel čelit tvrdému odporu konzervativců a republikánů ze Středozápadu, kteří se volnějším obchodu a zahraniční pomoci bránili úplně. Avšak ekonomické, ideologické a institucionální podmínky pro protekcionismus už nebyly takové jako kdysi a opozice kongresmanů byla spíše taktická než absolutní. Stejně jako v mnoha jiných záležitostech se Eisenhower raději otevřenému rozkolu ve straně vyhýbal, a proto se snažil v zahraniční hospodářské politice nacházet s kongresovými lídry kompromisy. K výslednému omezení zahraniční pomoci a snížení celních sazeb došlo sice v menší míře, než si Eisenhower původně představoval, a spory ohledně zahraniční pomoci neustaly, nicméně GOP v podstatě přijala exekutivní vedení pro udržování otevřeného mezinárodního obchodního systému. Prezidentská pravomoc nad tzv. vzájemným obchodem byla v roce 1953 o rok prodloužena, stejně tak v roce 1954, načež nový demokratický kongres odsouhlasil další, tentokrát dlouhodobější obnovení. Republikánský prezident tak dosáhl toho, že jeho strana souhlasila s poválečným příslibem USA k volnějším trhu. To bylo samo o sobě pro vládu velkým vítězstvím a historickou změnou republikánských priorit.¹³

Ve vztahu k západní Evropě Eisenhower ve svém prvním volebním období zdůrazňoval nutnost obnovení a sjednocení sil amerických spojenců, protože doufal, že by se tak mohla pozemní vojska USA vrátit domů. Ike vnímal západní Evropu jako klíčový faktor pro světovou rovnováhu moci a byl pevným stoupencem Severoatlantické aliance. Akceptoval dočasné umístění amerických jednotek v Evropě jako nástražný drát, který by v případě sovětského útoku aktivoval americkou jadernou odvetu. Dále se domníval, že spojenci USA si budou brzy muset zajistit většinu své obrany sami, především co se týče lidských zdrojů: „Nemůžeme být moderním Římem a strážit svými legiemi daleké hranice.“ Rozsáhlé, ničím neomezené rozmístění amerických sil v zámoří, by podle Eisenhowera mohlo mít za následek „státní bankrot“ USA. Podporoval proto sjednocení Evropy jako „třetího největšího mocenského komplexu světa“, který bude sám schopný se postavit sovětskému tlaku. To by ale znamenalo znovuvybrojení Německa. Co se týče obrany, původně měla vláda v úmyslu podpořit návrh na vytvoření nadnárodního Evropského obranného společenství, do kterého by bylo Německo zapojeno, ale francouzský parlament se tak dramatického kroku nakonec zaleknul a v srpnu 1954 ratifikaci smlouvy odmítl. Poté, co Dulles vyhrožoval, že Spojené státy radikálně přehodnotí své přísliby evropské obrany, přišli Britové s novou alternativou: Západní Německo bude znovu vyzbrojeno a přijato do NATO a jeho suverenita bude obnovena, ale

pouze pod podmínkou, že nebude vyrábět jaderné zbraně, a s tím, že jako implicitní kontrola zůstanou na jeho území rozmístěné spojenecké jednotky. Takové řešení bylo pro Francii přijatelné a ukázalo se jako pozoruhodně stabilní dlouhodobé řešení. Avšak Eisenhower se s neomezenou přítomností amerických pozemních vojsk v Evropě stále nechtěl smířit. Neustále hledal řešení, jak by tuto přítomnost omezil, a dokonce šel až tak daleko, že zahájil proces „atomového sdílení“, díky kterému dostalo Německo a další spojenci skutečnou taktickou kontrolu nad americkými jadernými zbraněmi v Evropě. Zatímco sovětští představitelé se děsili možnosti, že budou mít německé vojenské síly k dispozici jaderné zbraně, Eisenhower ve stejné chvíli žehnal hospodářské a politické integraci západní Evropy skrze nově vznikající Evropské hospodářské společenství.¹⁴

V Latinské Americe, stejně jako ve zbytku rozvojového světa, byla Eisenhowerova nejvyšší priorita antikomunismus. V mnoha případech to znamenalo podporovat přátelské autokratické režimy proti radikálním nacionalistickým hnutím. Ike věřil, že „z dlouhodobé perspektivy musí Spojené státy podporovat demokracie“. Přesto však čelil dilematu, kterému během studené války museli čelit všichni američtí prezidenti z obou stran, a to jestli nutit spřátelené režimy, které však byly zároveň autokratické, k demokratické reformě, protože takový tlak by mohl původně klientský stát USA pouze oslabit a nahradit jej nepřátelskou autokracií. Instinktivně se Eisenhower v takových případech rozhodoval pro podporu spojenců USA. Také chápal, že mnohá nacionalistická a antikolonialistická hnutí v zemích třetího světa nebyla přímo řízena komunisty nebo Sovětským svazem. Přesto se obával, že úspěch takových hnutí by mohl hrát do karet místním komunistickým stranám a nakonec také SSSR, i když nepřímou, tím, že by připravil západní svět o spojence, základny, zdroje a důvěryhodnost ve světovém soupeření s Moskvou. Z tohoto důvodu Eisenhower bojoval proti radikálním nacionalistickým hnutím v rozvojovém světě někdy velmi agresivně, zvláště když se zdálo, že jsou na komunistické podpoře závislá.¹⁵

Guatemala toho byla ukázkovým příkladem. Jacobo Arbenz se v čele nacionalistické vlády dostal k moci v roce 1951 a přinesl s sebou rozsáhlé pozemkové reformy a vyvlastnění směřované proti zájmům tradičních elit i proti americké ovocnářské společnosti United Fruit Company. Eisenhowerovi a Dullesovi nešlo o banány. Vládu znepokojovalo podezření, že Arbenz vede Guatemalu ke komunismu. A tyto obavy nebyly úplně nepodložené. Arbenz se skutečně v letech 1953–1954 pokládal za komunistu a většinu svých důležitých rozhodnutí činil ve spolupráci se svými neoficiálními poradci

z místní komunistické strany. Jak se později vyjádřila jeho žena, Arbenz věřil, že „vítězství komunismu ve světě je nevyhnutelné a žádoucí.“ Síly stavící se proti Arbenzovi – z nichž mnoho se nacházelo v armádě, církvi, mezi vlastníky půdy a nespokojeným obyvatelstvem – se obrátily na Spojené státy pro pomoc. Když v květnu 1954 Eisenhower odhalil, že Arbenzova vláda dostává dodávky českých zbraní, bylo to pro něj dostatečným důvodem, aby okamžitě jednal. Rozhodl se, že schválí, aby následující měsíc CIA v zemi podpořila státní převrat. Spojené státy použily nálety a rozhlasové přenosy k přesvědčení Arbenze o tom, že se blíží americká invaze, ten následně opustil zemi, a tím umožnil antikomunistické vojenské vládě, aby se ujala moci. Z takového výsledku si Eisenhowerova administrativa i její kritici vyvodili chybné závěry. Vláda usoudila, že budoucí tajné akce proti protiamerickým režimům budou jednodušší, než ve skutečnosti byly. Vyvodila si z toho také to, že se na tamějších událostech musela přímo podílet Moskva. Kritici vlády v této věci – mnozí ze zámoří, ale časem narostl jejich počet i ve Spojených státech – došli k závěrům, že Arbenz byl velký demokrat, že na něj naprosto žádný komunistický vliv nepůsobil, že Washington jednal především s ohledem na ekonomické zájmy americké United Fruit Company a že tamní události byly zcela řízeny machinacemi Spojených států. Nikdo z nich však nedošel k závěru, že si Guatemalci z velké části určili svůj osud sami, když v boji mezi místními frakcemi zvolili násilné nahrazení zločinecké a stále represivnější levicové vlády represivní zločineckou vládou pravicovou. Role USA byla v těchto událostech sice podstatná, ale sama o sobě by nestačila; sovětská účast byla prakticky nulová. Tento převrat nicméně podpořil rostoucí falešný mýtus o všemocnosti CIA a vyvolával v Latinské Americe silnou nevělu.¹⁶

---

¹ Nejlépe zpracovaný průzkum o Eisenhowerovi, než se stal prezidentem: Stephen Ambrose, *Eisenhower: Soldier, General, President-Elect, 1890-1952* (New York: Simon and Schuster, 1983).

² Barton Bernstein, "Election of 1952" in *The Coming to Power: Critical Presidential Elections in American History*, ed. Arthur Schlesinger (New York: Chelsea House Publishers, 1971), 385-436; Angus Campbell et al, *The American Voter* (Chicago: University of Chicago Press, 1976), 49-51, 526-27, 537-38, 546, 551; Robert Divine, *Foreign Policy and U.S. Presidential Elections, 1952-1960* (New York: New Viewpoints, 1974), 25-36, 50-56, 82-85; George Gallup, *The Gallup Poll: Public Opinion, 1935-1971* (New York: Random House, 1972), 2:1101; Kirk H. Porter and Donald B. Johnson, eds., *National Party Platforms, 1840-1956* (Urbana: University of Illinois Press, 1956), 497-99.

³ Robert F. Burk, *The Eisenhower Administration and Black Civil Rights* (Knoxville: University of Tennessee Press, 1984), 6; Fred Greenstein, *The Hidden-Hand Presidency: Eisenhower as Leader* (New York: Basic Books, 1982), 50; Robert Griffith, "Dwight D. Eisenhower and the Corporate Commonwealth," *American Historical Review* 87 (February 1982), 87-122; Gary Reichard, *The Reaffirmation of Republicanism: Eisenhower and the Eighty-Third Congress* (Knoxville: University of Tennessee Press, 1975), 9-14; Steven Wagner, *Eisenhower Republicanism: Pursuing the Middle Way* (DeKalb: Northern Illinois University Press, 2006), 7.

⁴ Robert Bowie and Richard Immerman, *Waging Peace: How Eisenhower Shaped an Enduring Cold War Strategy* (New York: Oxford University Press, 1998), 43-48, 249-52; Blanche W. Cook, *The*

Declassified Eisenhower (Garden City, NY: Doubleday, 1981), 183; Eisenhower inaugural address, January 20, 1953, *Public Papers of the Presidents of the United States: Dwight D. Eisenhower* [hereafter EPP], 1953 (Washington, DC: Government Printing Office, 1960), 1:1-8; Eisenhower press conferences, November 11, 1953, EPP: 1953, 760, and August 4, 1954, EPP: 1954, 684; Aaron Friedberg, *In the Shadow of the Garrison State: America's Anti-Statism and Its Cold War Grand Strategy* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2000), 94-95, 127-28.

⁵ Caroline Pruden, *Conditional Partners: Eisenhower, the United Nations, and the Search for a Permanent Peace* (Baton Rouge: Louisiana State University, 1998), 306, 310.

⁶ Greenstein, *The Hidden-Hand Presidency*, 19-30, 38-47, 58-151; Richard Immerman, *John Foster Dulles: Piety, Pragmatism, and Power in US Foreign Policy* (Wilmington, DE: Scholarly Resources, 1999), 17-55; Anna Kasten Nelson, "The Top of the Policy Hill": President Eisenhower and the National Security Council," *Diplomatic History* 7, no. 4 (Fall 1983): 307-26.

⁷ Justus Doenecke, *Not to the Swift: The Old Isolationists in the Cold War Era* (Lewisburg, PA: Bucknell University Press, 1979), 232-37; Reichard, *The Reaffirmation of Republicanism*, 28-49; David Reinhard, *The Republican Right since 1945* (Lexington: University Press of Kentucky, 1983), 102-28.

⁸ Robert Dallek, *Lone Star Rising: Lyndon Johnson and His Times, 1908-1960* (New York: Oxford University Press, 1991), 464, 478-81, 511-16; Charles Lerche, "Southern Congressmen and the 'New Isolationism,'" *Political Science Quarterly* 75, no. 3 (September 1960): 321-37; a pro předchozí dva odstavce viz Anna K. Nelson, "John Foster Dulles and the Bipartisan Congress," *Political Science Quarterly* 102, no. 1 (Spring 1987): 43-64; Leroy Rieselbach, *The Roots of Isolationism: Congressional Voting and Presidential Leadership in Foreign Policy* (Indianapolis, IN: Bobbs-Merrill, 1966), 44, 49, 51-53, 56, 108-9, 150; Barbara Sinclair, *Congressional Realignment, 1925-1978* (Austin: University of Texas Press, 1982), 75-77, 83-88; and Julius Turner, *Party and Constituency: Pressures on Congress*, rev. ed. Edward Schneier (Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1970), 64-66, 69, 72, 202.

⁹ Roger Dingman, "Atomic Diplomacy during the Korean War," *International Security* 13, no. 3 (Winter 1988-89): 61-91; Rosemary Foot, *A Substitute for Victory: The Politics of Peacemaking at the Korean Armistice Talks* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1990), 130-89; Edward Keefer, "President Dwight D. Eisenhower and the End of the Korean War," *Diplomatic History* 10, no. 3 (Summer 1986): 267-89; William Stueck, *The Korean War: An International History* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1995), 326-30.

¹⁰ Reichard, *The Reaffirmation of Republicanism*, 51-68, 87-96, 227-28; Duane Tananbaum, "The Bricker Amendment Controversy: Its Origins and Eisenhower's Role," *Diplomatic History* 9, no. 1 (Winter 1985): 73-93; Athan Theoharis, *The Yalta Myths: An Issue in U.S. Politics, 1945-1955* (Columbia: University of Missouri Press, 1970), 180-217.

¹¹ Robert Ferrell ed., *The Diary of James C. Hagerty: Eisenhower in Mid-Course, 1954-1955* (Bloomington: Indiana University Press, 1983), 129; Greenstein, *The Hidden-Hand Presidency*, 155-227; Byron Hulse, *Everett Dirksen and His Presidents: How a Senate Giant Shaped American Politics* (Lawrence: University Press of Kansas, 2000), 4-5, 82-83; Ross Koen, *The China Lobby in American Politics* (New York: Harper and Row, 1974), 190-92, 204-11; David Oshinsky, *A Conspiracy So Immense: The World of Joe McCarthy* (New York: Oxford University Press, 2005), 258-60, 299-300, 352-59, 387-93, 416-45, 492-94; Benjamin Page and Robert Shapiro, *The Rational Public: Fifty Years of Trends in Americans' Policy Preferences* (Chicago: University of Chicago Press, 1992), 182.

¹² Bowie and Immerman, *Waging Peace*, 47, 96-108, 139-46; John Foster Dulles, "A Policy of Boldness," *Life*, May 19, 1952, 146-60; Ferrell, *Diary of James Hagerty*, 102, 202; Friedberg, *In the Shadow of the Garrison State*, 130-33; John L. Gaddis, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of American National Security Policy during the Cold War* (New York: Oxford University Press, 2005), 393; National Security Council [hereafter NSC] 162/2, October 30, 1953, *Foreign Relations of the United States* [hereafter FRUS]: 1952-1954 (Washington, DC: Government Printing Office, 1984), 2:593.

¹³ Raymond Bauer, Ithiel de Sola Pool, and Lewis A. Dexter, *American Business and Public Policy* (New York: Atheneum, 1964), 23-73, 152-53, 465-90; Dwight Eisenhower, *Mandate for Change, 1953-1956* (Garden City, NY: Doubleday, 1963), 194-95, 292-94; Douglas Irwin and Randall S. Kroszner, "Interests, Institutions, and Ideology in Securing Policy Change: The Republican Conversion to Trade Liberalization after Smoot-Hawley," *Journal of Law and Economics* 42, no. 2 (October 1999): 643-73; Burton Kaufman, *Trade and Aid: Eisenhower's Foreign Economic Policy, 1953-1961* (Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1982), 7-9; Reichard, *The Reaffirmation of Republicanism*, 71-84.

¹⁴ Eisenhower to Birmingham, February 28, 1951, *The Papers of Dwight David Eisenhower* [hereafter *Eisenhower Papers*] (Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press), 12:76-77; Eisenhower to Alfred Gruenther, December 2, 1955, *Eisenhower Papers*, 16:1919-20; James Hershberg, "Explosion in the Offing": German Rearmament and American Diplomacy, 1953-1955," *Diplomatic History* 16, no. 4 (Fall

---

1992): 511-49; NSC 162/2, October 30, 1953, *FRUS: 1952-1954*, 2:583, 585; Marc Trachtenberg, *A Constructed Peace: The Making of the European Settlement, 1945-1963* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1999), 122-200.

¹⁵ Eisenhower, February 17, 1955, *FRUS: 1955-1957*, 6:4f.; NSC 144/1, *FRUS: 1952-1954*, 4:6-10; Stephen Rabe, *Eisenhower and Latin America: The Foreign Policy of Anti-Communism* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1988), 33-42, 84-92, 177. Rozhodování Eisenhowera a USA během studené války ohledně spojenců a intervencí: H. W. Brands, *The Specter of Neutralism: The United States and the Emergence of the Third World, 1947-1960* (New York: Columbia University Press, 1989), 312-21; Zachary Karabell, *Architects of Intervention: The United States, the Third World, and the Cold War, 1946-1962* (Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1999), 5-10, 225-26; a Douglas Macdonald, *Adventures in Chaos: American Intervention for Reform in the Third World* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1992), 35-36, 250-51.

¹⁶ NSC, *FRUS: 1952-1954*, 4:1064-65, 1096; Piero Gleijeses, *Shattered Hope: The Guatemalan Revolution and the United States, 1944-1954* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1991), 140-48, 283, 295-304, 361-63, 380-81; Richard Immerman, *The CIA in Guatemala: The Foreign Policy of Intervention* (Austin: University of Texas Press, 1982), 14-19, 155-58, 161-86, 194-98.

2 Překladatelská analýza originálu

Před samotným překladem by měl překladatel provést důkladnou analýzu originálu. Při ní si uvědomí základní charakteristiky textu, které musí při překladu zohlednit. Správná analýza pomůže vyhnout se při překládání chybám a na jejím základě si pak překladatel může stanovit překladatelskou metodu a strategii řešení překladatelských problémů.

V této práci jsem se rozhodla založit svou analýzu na modelu od Christiane Nordové, který je rozdělen na dvě hlavní části – vnětextové a vnitřtextové faktory. Tento model jsem si vybrala především pro jeho strukturu a přehlednost; Nordová jej ve své práci (Nord, 1991) srozumitelně rozebírá bod po bodu a u jednotlivých faktorů vysvětluje, jaký mají na text vliv. V následujících kapitolách se budeme nad jednotlivými body postupně zamýšlet, abychom tak dosáhli důkladné analýzy výchozího textu.

2.1 Vnětextové faktory

2.1.1 Vysílatel

Vysílatelem a zároveň autorem textu je Colin Dueck, americký politolog a vysokoškolský pedagog. Dueck vystudoval politologii na Princetonské univerzitě a mezinárodní vztahy na univerzitě v Oxfordu. V současnosti vyučuje zahraniční politiku, mezinárodní bezpečnost, mezinárodní vztahy, konzervativní politické myšlení apod. na Univerzitě George Mason ve Virginii. Publikuje články ve známých odborných časopisech a internetových periodikách (např. *International Security*, *Political Science Quarterly*, *World Policy Journal*; *National Review*, *Foreign Affairs* či *New York Times*) a vydal tři knihy, které se věnují americké vnitřní a zahraniční bezpečnostní politice, druhá z nich je ta, která je momentálně středem našeho zájmu: *Reluctant Crusaders: Power, Culture, and Change in American Grand Strategy* (Princeton 2006), *Hard Line: The Republican Party and U.S. Foreign Policy since World War II* (Princeton 2010) a *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today* (Oxford 2015). Aktuálně se Dueck ve výzkumu zaměřuje na vztah mezi stranickou politikou, prezidentstvím, americkým konzervatismem a zahraničněpolitickými strategiemi USA.*

Z tohoto krátkého souhrnu aktivit Colina Duecka je zřejmé, že si téma své knihy *Hard Line: The Republican Party and U.S. Foreign Policy since World War II* nevybral náhodou. Dueck je skutečným expertem ve svém oboru a z množství článků, které

---

* (Colin Dueck – School of Policy, Government, and International Affairs 2016)

publikoval, a konferencí, na kterých přednášel, vyplývá, že je do této tematiky přímo ponořen. To má samozřejmě na text velký vliv, jak uvidíme dále.

2.1.2 Záměr vysilatele

Autor se ve své knize snaží shrnout vývoj republikánské politiky od druhé světové války, zhodnotit různá rozhodnutí republikánských politiků, upozorňuje také na vlivy, které na ně působily, obrací se k významným republikánským prezidentům druhé poloviny 20. století a odhaluje, jak se měnil směr Republikánské strany pod jejich vedením.

To vše proto, aby nabídl nejen ucelený přehled republikanismu několika posledních desetiletí, ale také poučení do budoucna, ze kterého by mohly další generace čerpat. Dueck sice přiznává, že kniha je psána z pohledu konzervativců, ale vzápětí ujišťuje, že pokud má pocit, že se v nějaké otázce dopustili konzervativci nebo republikáni chyb, uvede i tuto skutečnost. Nejedná se tedy o pouhou obhajobu jistého politického směru, ale autor se snaží o střízlivou odbornou publikaci. To, že autor před napsáním knihy nejprve provedl opravdu důkladnou studii, dokazuje i množství zdrojů, ze kterých čerpal. Kniha by tedy mohla sloužit jako jakási učebnice, ve které se čtenář dočte o minulosti, ale zároveň může posloužit jako příručka k pochopení americké zahraniční politiky dnešní doby.

Se záměrem vysilatele je velmi těsně spjatý motiv, na ten se ale podrobněji zaměřím až v kapitole 2.1.7.

2.1.3 Adresát

Adresáta textu autor přímo nespecifikuje, ale obecně se dá říct, že v první řadě je publikace určena pro amerického čtenáře, který se zajímá o politiku USA, konkrétně republikánskou či přímo konzervativní. Z obsahu knihy je však jasné, že příjemcem bude vzdělanější čtenář, protože kniha je poměrně úzce tematicky zaměřená a nevyhýbá se užití odbornějších pojmů.

Jelikož je Colin Dueck nejen specialista ve svém oboru, ale i vysokoškolský pedagog, je možné, že psal tuto knihu jako pomocnou literaturu pro své studenty. U těch mohl předpokládat, že už jisté znalosti z oblasti politologie, mezinárodních vztahů a historie USA mají. Pro takové příjemce by tedy kniha sloužila k rozšíření znalostí o republikánské politice a k jejich utřídění. Recenzenti knihy ale vypovídají o tom, že *Hard Line* je dobrým pomocníkem nejen studentům, ale také pedagogům, viz např.:

„[W]hat a remarkable job of historical synthesis this work embodies. I have hurriedly added large sections of it to my class in the politics of US foreign policy and am sure many other teachers will do likewise.“ – Timothy J. Lynch, *H-Diplo ISSF Roundtable Reviews**

Publikace může zaujmout i čtenáře, který se tomuto oboru sice nevěnuje profesionálně, ale o danou tematiku má zájem a alespoň základní všeobecný přehled o politickém dění v USA. Velká část slovní zásoby z textu je všeobecně známá a většinu specifických odborných termínů lze pochopit z kontextu. Složitější jsou však vztahy mezi různými aktéry na politické scéně, kterým se Dueck podrobně věnuje. Pokud by tedy čtenář neměl žádné vzdělání v oboru, byla by pro správné pochopení zapotřebí dobrá koncentrace na četbu.

Co se týče adresáta v českém prostředí, respektive příjemce překladu, u něj musíme předpokládat nejen zájem o politiku, jako u příjemce původního, ale navíc i zájem o kulturu USA. Okruh možných čtenářů se tedy zmenšuje a omezuje se především na studenty či pedagogy věnující se oborům jako politologie, mezinárodní vztahy, americká studia apod., pro které by publikace byla užitečným nástrojem pro ponoření se do americké zahraniční politiky, pochopení fungování politických stran a vlivů, které v tomto prostředí na jednotlivé aktéry působí.

2.1.4 Médium

Komunikace probíhá prostřednictvím textu, jedná se tedy o psanou formu, připravenou předem (a to velmi důkladně, jak vyplývá z velkého množství pozitivních zdrojů). Médium je tištěná, případně elektronická kniha; čtenář si může zvolit preferovanou formu, jelikož publikace je dostupná v obou. Kniha je poměrně rozsáhlá, má 397 stran a byla publikována nakladatelstvím Princeton University Press. To je nezávislé nakladatelství s úzkými vazbami na Univerzitu Princeton. Na svých stránkách nakladatelství Princeton uvádí, že jejich hlavním cílem je rozšiřování vzdělanosti jak v akademických kruzích, tak v široké veřejnosti. Nakladatelství publikuje i texty, které jsou přímo určené jako učební pomůcky pro vysokoškolské studenty, což podporuje naši teorii, že kniha *Hard Line* byla vytvořena mimo jiné pro frekventanty Dueckových kurzů.

Český překlad knihy by mohlo publikovat například nakladatelství Academia, které vydává jak učební texty a vědecké monografie, tak překlady zahraničních autorů a populárně naučnou literaturu. Vhodná by byla konkrétně edice Historie:

---

* (Dueck, C.: *Hard Line: The Republican Party and U.S. Foreign Policy since World War II.* (eBook and Paperback) 2016)

Řada Historie má široký záběr jako historie sama. Jednotlivé tituly se většinou věnují konkrétním historickým osobnostem nebo událostem, zároveň však hledají souvislosti mezi historií a současností.*

2.1.5 Místo

Kniha byla publikována v New Jersey v USA. Konkrétní americký stát podstatný není, podstatná je však americká kultura, ve které byl text vytvořen a která je rozhodně výrazným extratextovým faktorem. Text je na realitách USA přímo postaven a místo vydání předurčuje i to, jaký bude jeho obsah. Jestliže se totiž autor zamýšlí například nad vztahy USA a SSSR během studené války, můžeme očekávat právě „americký“ pohled na věc a zdůraznění těch okamžiků, které jsou pro dané prostředí podstatné.

Jak zásadní je spojení mezi místem a obsahem, můžeme krásně pozorovat na úryvku z knihy *Dwight Eisenhower* od Roberta Fjodoroviče Ivanova, na kterou jsme při práci náhodou narazili. Kniha byla vydána původně v Moskvě v roce 1983 a později byla v překladu Pavla Borského publikována i v Československu. Stejně světové události jsou v této knize viděny pohledem „z druhé strany“. Přikládám krátkou ukázkou:

Bitvy druhé světové války ještě ani neskončily a Spojené státy už zahájily frontální útok proti silám míru, demokracie a socialismu. Hlavním objektem této ofenzívy byl Sovětský svaz a ostatní socialistické země. Vytvoření NATO, militarizace západního Německa, křížácké tažení proti národně osvobodeneckému hnutí – to byly hlavní směry boje USA za světovládu. (Ivanov 1988: 140)

Je tedy důležité zamyslet se nad tím, z jakého prostředí text vychází a do jakého kulturního prostředí vejde překlad, a brát na to při překládání ohled. Například když má původní americký příjemce před sebou první větu kapitoly o Eisenhowerovi, která zní „*Dwight Eisenhower was one of the most impressive and successful foreign policy presidents of the twentieth century.*“ (Dueck 2010: 85), má s autorem společnou geografickou polohu a kulturní zázemí, takže ji oba automaticky vztahují ke Spojeným státům a rozumějí: „jeden z nejúspěšnějších amerických prezidentů 20. století“. Pokud bychom větu přeložili pouze jako „jeden z nejúspěšnějších prezidentů 20. století“, význam by byl pro českého čtenáře jiný, rozuměl by „jeden z nejúspěšnějších prezidentů na světě“. Rozdílnost místa vzniku originálu a místa, kam je určen překlad, tak úzce souvisí i s rozdílnými presupozicemi obou adresátů. Tím se však budeme zabývat podrobněji až v kapitole 2.2.3 Presupozice.

---

* (Edice Historie – nakladatelství Academia 2016)

2.1.6 Čas

Kniha vyšla v roce 2010, takže se jedná o poměrně aktuální publikaci. Překládaná kapitola popisuje události padesátých let 20. století. Kdyby byla k publikaci určena jen třetí kapitola, na času vydání překladu by tolik nezáleželo. Kdyby však měl být publikován překlad celé knihy, pak by bylo vhodné jej uvést co nejdříve po vydání originálu. Závěr knihy se totiž věnuje ještě i administrativě Baracka Obamy, čímž je aktuálnost publikace omezena jen na dobu do příštích prezidentských voleb. Navíc, jak je uvedeno v následující kapitole, motivem pro sepsání knihy byla aktuální politická situace. I proto je aktuálnost samotného díla omezena.

2.1.7 Motiv

V tomto bodu nám autor analýzu usnadňuje, protože se v úvodu knihy o svém motivu zmiňuje. Začíná zamyšlením nad prohranými volbami v letech 2006 a 2008 a otázkami, jak by Republikánská strana měla reagovat, jestli by měla nějak změnit své postoje či svou politiku.

Where is the Republican Party headed politically and ideologically? Should it become more strictly conservative or less so? These questions have interested observers and animated conservatives in particular since the Republican electoral defeats of 2006 and 2008. (Dueck 2010: 1)

Vzápětí nabízí i řešení, když poukazuje na to, že možným východiskem ze situace je ohlédnutí se zpět do minulosti, zhodnocení dobrých a špatných kroků, jejich příčin a následků.

One way to help answer that question is to start with a better grasp of the true history of Republican foreign policy alternatives. This should come naturally to conservatives, who point out that only by understanding our own past can we move forward to good effect. (Dueck 2010: 1)

Z toho tedy vyplývá, že autor reagoval na aktuální situaci. Ta pro něj byla motivem k sepsání textu, který by shrnul a zhodnotil republikánskou politiku od konce druhé světové války.

2.1.8 Funkce

Dle typologie šesti funkcí, jak je uvedena v díle *Jazyk ve společenském kontextu* (Jirák, Šoltys, Nekvapil 1996), může kód použitý ke komunikaci plnit funkci sdělovací, apelovou, expresivní, poetickou, fatickou a metakódovou. Kniha *Hard Line* je převážně

zaměřena na vnější kontext. To můžeme pozorovat na množství faktických údajů, dat, odborných pojmů a citově nezabarvených výrazů. Tím tedy plní funkci sdělovací.

Jistou roli však v tomto textu hraje i funkce expresivní. Autor má samozřejmě jednak možnost si zvolit, které události do textu začlenit a kterým se věnovat nebude, a dále může do popisovaných skutečností promítat svůj osobní názor, může vyjadřovat své hodnocení apod. Ostatně Dueck sám v úvodu knihy přiznává, že názory, které v díle nalezneme, jsou jeho, případně jsou to i pohledy, které získal na základě hovorů s dalšími lidmi. Dále také připouští, že je kniha psána z pohledu konzervativce, což je další znak toho, že je jazyk částečně vyjádřením osoby mluvčího:

While the views presented in this book are my own, I am grateful to many people who helped me in the writing of it. (Dueck 2010: Acknowledgement)

The book itself is written from a conservative point of view... (Dueck 2010: 4)

Důležité je však podotknout, že zatímco v úvodu knihy Dueck expresivní „I“ používá, v dalších kapitolách knihy už se tak explicitně neprojevuje. Pokud vyjadřuje své názory, pak tak činí spíše volbou hodnotících adjektiv apod., například v již zmíněné první větě prvního odstavce třetí kapitoly:

Dwight Eisenhower was one of the most impressive and successful foreign policy presidents of the twentieth century. (Dueck 2010: 85)

Další odstavce této kapitoly jsou již pečlivě opatřeny poznámkovým aparátem, čímž se autor snaží do jisté míry o objektivnost a dodržení úzu odborné práce, takže jeho osobnost se v textu projevuje spíše jen volbou argumentů a protiargumentů.

V textu se však kromě autora vyjadřují ještě jiní mluvčí, například ti, které autor cituje. V jejich mluvě se pak výjimečně mohou vyskytnout expresivnější vyjádření. Velká většina textu je ale v neutrálním stylu a mluvčí zůstává v pozadí.

V textu se projevuje i funkce apelová, tedy zaměření jazyka na posluchače; vyplývá to již z motivu a záměru vysílatele. Autor reaguje na aktuální politickou situaci a má zájem na jejím zlepšení. Toho může dosáhnout právě přiblížením republikánské politiky čtenáři. Jelikož je kniha psána z pohledu republikánů, příjemci se s nimi snadněji ztotožní. Tato funkce je však v textu spíše implicitní; vyplývá ze záměrů autora, nepromítá se tolik do jazyka textu.

2.2 Vnitrotextové faktory

2.2.1 Téma

Téma knihy je zřejmé již z jejího názvu – je to Republikánská strana a zahraniční politika Spojených států od druhé světové války. Obecněji se dá také říct, že tématem je prezidentství USA, mezinárodní vztahy či dějiny Spojených států od padesátých let 20. století. Překládaná kapitola se zaměřuje konkrétně na prezidenta Dwighta Eisenhowera a jeho politiku.

2.2.2 Obsah

V třetí kapitole se čtenář dočte, jak se Dwight Eisenhower dostal z vojenské akademie ve West Point až do funkce prezidenta Spojených států, jaký to byl člověk a politik a jaké byly jeho politické preference. Nejedná se však o pouhý Eisenhowerův životopis; autor především představuje, jak se vzájemně ovlivňovali prezident, Republikánská strana, Kongres a další účastníci politického dění. Důležitě se snaží vysvětlit, proč došlo k jednotlivým, dnes už historickým, událostem a jaké byly jejich následky. Dále nás autor seznamuje se zahraniční i vnitřní politikou Spojených států té doby a v neposlední řadě představuje republikánské konzervativní křídlo a jeho vývoj.

2.2.3 Presupozice

Jak již bylo zmíněno v kapitole 2.1.3 Adresát, vysílatel předpokládá čtenáře, který se zajímá o vnitřní a zahraniční politiku USA. Počítá tedy s tím, že příjemce má povědomí o politické kultuře Spojených států, institucích, dějinách a geografii.

Pokud však přemýšlíme o potenciálním českém čtenáři, je třeba brát ohled na to, že ten pochází z velmi odlišného prostředí. Překladatel si musí uvědomit, že zatímco některé pojmy z reálií USA jsou pro výchozího příjemce „samozřejmé“, příjemci překladu mohou být nesrozumitelné a mohou mu komplikovat porozumění. Jelikož počítáme s tím, že publikace bude sloužit především jako učební pomůcka, budoucí studenti jistě ocení, pokud jim překladatel „vyjde vstříc“ a problematická místa v textu, která by mohla činit potíže ve správném chápání, mu zpřístupní například vnitřní vysvětlivkou, případně poznámkou pod čarou.

Českému příjemci mohou při četbě chybět znalosti dvojího druhu – znalosti amerických reálií a znalosti úzu odborného cizojazyčného textu. Do první skupiny patří kulturní znalosti typu „*pietistic environment*“. Příjemce originálního amerického textu si

zřejmě dokáže představit, jak bude takové protestantské prostředí vypadat, že se jedná o velice zbožné prostředí, protože protestantismus je ve Spojených státech mnohem rozšířenější než v Česku. Oproti tomu u českého čtenáře je možné, že si se slovem „*pietistický*“ okamžitě nespojí správný význam. Proto jsme se rozhodli pro malou „nápovědu“ přímo v textu, která příjemci s porozuměním pomůže:

Raised in a pietistic, small-town environment in Kansas (...). (Dueck 2010: 86)

(...) vyrůstal na malém městě, ve zbožném pietistickém prostředí v Kansasu (...). (P: 10)

Druhým typem situací, ve kterých jsme mysleli na českého příjemce, je problematika úzu, který je obvyklý pro anglicky psané texty. V tomto textu se jedná například o závorky za jmény kongresmanů, ve kterých je uvedena jejich stranická příslušnost a stát, za který byli zvoleni, např. „(R-OH)“. To je v anglických odborných a publicistických textech běžná praxe. Aby si český příjemce nemusel lámat hlavu nad jejich významem, zvolili jsme k vysvětlení poznámku pod čarou. Bylo by sice možné zvolit i jiné řešení, ale vzhledem k tomu, že naším cílem je i vzdělávání českého čtenáře, volili jsme tuto variantu, aby byl čtenář s tímto územ seznámen a nebyl překvapen, pokud na něj v nějakém jiném (třeba i cizojazyčném) textu narazí.

U českého příjemce navíc předpokládáme, že má jistou znalost angličtiny a také vůli dále se rozvíjet, a proto u některých důležitých pojmů, které jsou v českém odborném diskurzu užívány i v angličtině, uvádíme kromě českého překladu i původní anglický název, např. „*politika zadržování (containment)*“.

Další konkrétní případy, které bylo v textu potřeba řešit, uvedeme až v kapitole 3.3 Kulturní neekvivalence.

V textu se však vyskytly i případy, ve kterých by měl být z hlediska presupozic zvýhodněn český (nebo obecně evropský) čtenář oproti čtenáři z amerického prostředí. Jde například o jméno generála Clausewitze, o kterém je v textu zmínka. Tento případ necháváme v překladu bez vysvětlivky, protože se jedná o pruského válečného стратега, tím pádem jde o evropské, ne americké reálie. Navíc je z kontextu odvoditelné, že se pravděpodobně jedná o válečnou literaturu, a tak ani autor původního textu žádnou vysvětlivku nenabídl:

After attending West Point he served during the 1920s in an obscure post in Panama where he nevertheless used his time well to study Clausewitz and ponder the appropriate relationship between politics and armed force. (Dueck 2010: 86)

Po absolvování vojenské akademie ve West Point sloužil ve dvacátých letech na blíže nespécifikovaném postu v Panamě, kde však využil svůj čas ke studiu Clausewitze a k uvažování o patřičném vztahu mezi politikou a ozbrojenými silami. (P: 11)

2.2.4 Výstavba textu

Kniha *Hard Line* obsahuje osm kapitol; většina z nich má v názvu jméno jednoho z amerických republikánských prezidentů 20. století. Překládaný text tvoří první část třetí kapitoly. Jednotlivé kapitoly jsou členěny na dlouhé odstavce. Ty jsou převážně o délce celé strany knihy a jsou zaměřeny na jedno konkrétní téma. S novým tematickým celkem přichází také nový odstavec. Za každým odstavcem je umístěn číselný odkaz na zdroje, které se nachází přehledně uspořádané na konci knihy (z této struktury tedy vyplývá, že měnit dané uspořádání do odstavců by zde bylo nežádoucí, protože by se tak porušila logika textu a poznámkového aparátu). Jednotlivé tematické celky, respektive odstavce, nemají vlastní podnadpisy, takže text plyne bez přerušování od začátku kapitoly až do jejího konce. Jedna delší citace je od zbytku textu odsazena zleva, jiné citace jsou přímo včleněny do textu pomocí uvozovek.

Autorovy poznámky jsme do překladu samozřejmě zahrnuli, protože tvoří nedílnou součást textu. Cílový příjemce je bude moci využít, pokud bude mít zájem o hlubší studium daného tématu. Většinu textu poznámek nebylo nutné překládat, protože se zpravidla jedná o odkazy na knihy, odborné studie a články, ze kterých autor při tvorbě svého díla čerpal. Přeloženo bylo pouze několik vět, které se mezi nimi nacházejí. Soubor autorových poznámek je uveden vcelku za textem překladu. Do překladu jsme navíc zahrnuli několik poznámek překladatele tam, kde to bylo z našeho pohledu nutné. Ty jsou pak uvedeny na konkrétních stranách pod čarou.

2.2.5 Neverbální prvky

V textu se nevyskytují žádné grafy či obrázky, autor nevyužívá tučného písma ani kurzívy. Orientace v textu tak může být občas náročnější, jelikož jediné, co je nějakým způsobem od zbytku odlišeno, jsou názvy jednotlivých kapitol a mezery mezi odstavci.

2.2.6 Lexikum

V naprosté většině textu převažuje formální jazyk, neutrální, expresivně nezabarvené, odborné lexikum s pojmy z oblasti politologie, historie, ekonomie apod. (např. v odstavcích, kde se autor věnuje konkrétním charakteristikám americké politiky):

*He shared the **Republican Old Guard**'s concern that recent trends toward **centralized federal planning, regulation, inflation, high taxes, and budget deficits** would undermine both **economic growth and individual freedom**.* (Dueck 2010: 88)

Ale vyskytují se zde i odstavce s velkým množstvím hodnotících výrazů (v těch autor popisuje například prezidentovu osobnost, jeho jednání či vystupování):

*In public, he frequently struck an **uplifting yet banal** tone, issuing statements that were **vague and even garbled**. Behind the scenes, however, he was **active, precise, and hard-driving**, a **capable** politician and a **calculating** strategist.* (Dueck 2010: 90)

Tam, kde se objevují hodnotící adjektiva a adverbia ale Dueck zpravidla neprezentuje svůj názor, ale odvolává se na někoho jiného – na konkrétní osobu, kritiky či veřejnost:

***For the American public**, the smiling, unpretentious “Ike” had the added quality of (...).* (Dueck 2010: 86)

*He was noted **by his superiors** to be an unusually promising and capable officer.* (Dueck 2010: 86)

*Eisenhower was viewed **by contemporary critics** as disturbingly passive and inarticulate – a likeable grandfatherly figure (...).* (Dueck 2010: 85)

Text obsahuje mnoho vlastních jmen (zejména politiků), zkratek (např. pro politické strany a státy USA), místní názvy a názvy institucí:

*Examples included Senators **John Bricker (R-OH)**, **Styles Bridges (R-NH)**, **Homer Capehart (R-IN)**, **Everett Dirksen (R-IL)**, **Bourke Hickenlooper (R-IA)**, **William Jenner (R-IN)**, **William Knowland (R-CA)**, **William Langer (R-ND)**, **Joseph McCarthy (R-WI)**, and **Robert Taft (R-OH)**.* (Dueck 2010: 91)

*The **USSR** consequently encouraged **China and North Korea** to make the needed concessions in order to reach a settlement.* (Dueck 2010: 93)

Ve velké míře je jazyk strohý a střízlivě odborný. Čtivost si však uchovává díky četným hodnotícím výrazům, intenzifikátorům a superlativům (*unusual aplomb, virtually unique, meteoric rise, unusually promising, the strongest critique* atd.) a občasným idiomatickým vyjádřením (*to be in the cards*).

2.2.7 Syntax

Žánrově-stylistické konvence odborného textu si vyžadují jasné a jednoznačné vyjadřování. Autorův styl takový je. Jeho vyjadřování je přímočaré, snaží se o

jednoduchost. Ve výchozím textu jsou rovnoměrně zastoupeny jak věty jednoduché, tak souvětí. Souvětí však nejsou přespříliš složitá či dlouhá, takže se čtenář lehce orientuje:

Eisenhower left Dulles considerable leeway in certain areas such as U.S. policy toward Europe, but on all matters the president retained final control. (Dueck 2010: 91)

Věty jednoduché jsou často rozvité, obsahují například několik přívlastků, několikanásobný podmět, předmět či příslovečné určení:

He was a strong secretary, hectoring in style but very intelligent, knowledgeable, and skillful in negotiation. (Dueck 2010: 91)

Jelikož se jedná o studii, v níž autor často představuje něčí pohled či názory, v mnoha případech tvoří první část souvětí uvozovací věta (*Eisenhower shared the concern that; believed; realized that; as he put it atd.*).

Věty na sebe tematicky plynule navazují, rozvíjejí myšlenky z vět předcházejících, upřesňují informace, uvádějí příklady atd. Text je zcela koherentní. S tím souvisí větná koheze, která je zajištěna četnými spojovacími výrazy a anaforickými i kataforickými prostředky:

Obviously, Eisenhower was both a member and a leader of the internationalist wing — this had been a primary rationale for his presidency. In actual fact, the foreign policy course he followed was fundamentally a reflection of his own cold war internationalist beliefs; he never let the Old Guard determine basic decisions about war and peace. Yet he and Dulles were careful to cultivate and appease GOP nationalists in Congress. This meant that on certain diplomatic issues, especially symbolic ones, Eisenhower frequently tilted in the direction of Old Guard demands. (Dueck 2010: 92)

2.2.8 Suprasegmentální prvky

Co se týče suprasegmentálních prvků, v textu se hojně vyskytují uvozovky, jejichž cílem je vyznačení citací nebo zvýraznění určitého výrazu. Pro vložení věty nebo slovního spojení do jiné věty jsou užity pomlčky či závorky. Velká písmena samozřejmě neoznačují jen začátky větných celků a vlastních jmen, ale vyznačují i zkratky, které jsou v tomto textu také časté (GOP, NATO atd.).

3 Typologie překladatelských problémů

V této kapitole představíme hlavní problémy, na které jsme při překladu narazili. Při jejich řešení jsme vycházeli z celkové koncepce překladu a ze stanovené překladatelské metody. Hlavní překladatelské problémy demonstrujeme na konkrétních vybraných příkladech. Pro odkazování na strany originálu, na kterých se příklady nacházejí, používáme v tomto oddíle zkratku „O“ a pro uvedení odkazu na český překlad v této práci užíváme zkratku „P“.

3.1 Překlad názvu kapitoly

Prvním samostatným překladatelským problémem je překlad názvu kapitoly – „*The Conservative as Balancer*“. Slovo „*conservative*“ znamená v tomto případě „konzervativní“ nebo „konzervativec“. Překladatelsky zajímavější je však výraz *balancer*. Toto slovo nenalezneme v běžném anglicko-českém slovníku, ale pouze ve slovnících anglických výkladových, a to pouze v některých, kde se navíc spokojí se stručným vysvětlením „*one that balances*“ (Dictionary and Thesaurus, Merriam-Webster 2015). Musíme se tedy podívat na význam slovesa „*balance*“. To může podle Velkého anglicko-českého slovníku (Hais, Hodek 1991) znamenat: rozvažovat; porovnávat; uvést do rovnováhy, vyrovnat, vyvážit; být v rovnováze, vyrovnávat se; balancovat, udržovat rovnováhu; kolísat, provést bilanci. Situaci navíc komplikuje předložka *as*, která oba výrazy spojuje a vyjadřuje explicitně vztah „(konzervativec) *ve funkci někoho* (kdo vyrovnává)“.

Z obsahu překládané kapitoly víme, že Eisenhower byl opravdu tím, kdo ve své politice balancoval. Nebyl to vyhraněný republikán nebo konzervativec, ale spíše se vždy přikláněl k tomu postoji, který se mu v dané chvíli více zamlouval. Balancoval také v tom smyslu, že se snažil udržet harmonii mezi republikány, takže v Kongresu jednou sympatizoval s jedním křídlem, jindy s druhým. *The Conservative as Balancer* je tedy někdo, kdo má konzervativní základ, a přitom někdo, kdo udržuje rovnováhu, neboli balancuje. Podle internetového Slovníku spisovného jazyka českého v češtině existují podstatná jména „vyrovnávač“ a „vyrovnavatel“, ta se však pro naše účely nehodí ze stylistických důvodů („Konzervativec jako vyrovnávač“ je pro název kapitoly naprosto nevhodné) a v češtině tato slova nejsou ani příliš rozšířená. Proto jsem se rozhodla ponechat první substantivum „*konzervativec*“ a druhé podstatné jméno „*balancer*“ převést

na české přídavné jméno „*balancující*“. Vzniklo tedy sousloví „*balancující konzervativce*“, které původní anglický význam z velké části vystihuje.

3.2 Rozdílný charakter jazyků

Angličtina jako jazyk analytický izolační a čeština jako jazyk flektivní syntetický se od sebe v mnohém liší a mají různé strukturní možnosti. Příkladem této různosti, která může být pro překladatele problematická, je rozdílnost slovosledu a s tím souvisejícího aktuálního členění větného obou jazyků. V angličtině je totiž slovosled pevný, oproti češtině, kde je potřeba dávat si pozor, jak se zároveň s ním mění i AČV.

Například v druhé části následující věty bylo nutné změnit slovosled tak, aby zůstal význam z originální věty stejný i v překladu:

*On domestic issues, Eisenhower criticized the Democrats as the party of excessive taxes, excessive spending, and “creeping socialism,” thereby demonstrating his substantial agreement with conservative Republicans **on economic matters**.* (O: 87)

*V domácích otázkách Ike kritizoval Demokratickou stranu za příliš vysoké daně, nepřiměřené výdaje a „plíživý socialismus“, čímž dával najevo, že se **v ekonomických otázkách** v mnohém shoduje s konzervativními republikány.* (P: 12)

Klasickým syntaktickým problémem při překladu jsou i anglické polovětné konstrukce tvořené participiem, gerundiem či infinitivem. Do češtiny bylo potřeba využít jiný syntaktický prostředek, například samostatné věty vedlejší či hlavní.

V této větě bylo přítomné participium nahrazeno do češtiny větou hlavní v poměru důsledkovém k předcházející větě:

*The United States used air raids and radio broadcasts to convince Arbenz that an American invasion was imminent, at which point he fled the country, **allowing** an anti-Communist military government to take power.* (O: 100)

*Spojené státy použily nálety a rozhlasové přenosy k přesvědčení Arbenze o tom, že se blíží americká invaze, ten následně opustil zemi, **a tím umožnil** antikomunistické vojenské vládě, aby se ujala moci.* (P: 24)

Následující věta je příkladem polovětné konstrukce s minulým participiem, které bylo v překladu převedeno opět na větu hlavní, ale tentokrát s příslovečným určením důvodu:

*Bitterly **divided** from the northern liberal wing of their own party over the emotional issue of civil rights, many white southerners grew increasingly skeptical of the liberal internationalist*

agenda altogether, including multilateral institutions and foreign aid programs to Third World countries. (O: 92)

Kvůli citlivé otázce lidských práv pocíťovalo mnoho bílých jižanů hořkost vůči severnímu liberálnímu křídlu GOP a narůstaly jejich pochybnosti ohledně celé liberální internacionalistické agendy, včetně multilaterálních institucí a programů zahraniční pomoci zemím třetího světa. (P: 17)

Překladatelským problémem v tomto textu byly i anglické premodifikace tvořené například frekventovaným slovním spojením „*cold war*“. Podle Slovníku spisovného jazyka českého v češtině sice existují přídavná jména „*studenoválečný*“ a „*studenoválečnický*“, ale v odborném diskurzu nejsou příliš rozšířená. Do tohoto textu se navíc nehodí stylisticky, nesou v sobě poněkud negativní konotaci (např. „*studenoválečnický militarismus*“). Proto jsme premodifikující spojení „*cold war*“ nahradili českým přívlastkem neshodným, např. „*(internacionalismus) studené války*“:

*(...) and to find a more sustainable balance between **cold war** internationalism and domestic fiscal concerns. (O: 89)*

*(...) a nalezení udržitelnější rovnováhy mezi internacionalismem **studené války** a zájmy domácí politiky. (P: 14)*

V některých případech bylo nutné se variantě s přívlastkem neshodným vyhnout. Například ve spojení „*prezident studené války*“ očekáváme, že za výrazem „*prezident*“ bude podstatné jméno ve 4. pádě, respektive upřesnění, komu tento prezident vládne. Takže vzniká dojem, že je to prezident, který vládne studené válce. V tomto případě tedy bylo nutné najít ještě jiné řešení – bylo vytvořeno příslovečné určení času se stejným významem, a to se do věty vhodně zakomponovalo:

*Nevertheless, he faced a dilemma that was also faced by every **cold war** president of either party (...). (O: 99)*

*Přesto však čelil dilematu, kterému **během studené války** museli čelit všichni američtí prezidenti z obou stran (...). (P: 23)*

3.3 Kulturní neekvivalence

Jak už bylo naznačeno v kapitole 2.2.3 Presupozice, mnohé překladatelské problémy byly založeny na rozdílných kulturních zázemích původního a cílového příjemce. Zmínili jsme se o potřebě vysvětlit, jaký význam mají závorky za jmény kongresmanů. Poznámka pod čarou ale vyřešila jen to, že čtenář chápal, že například v případě „*(R-OH)*“ značí první část závorky, tedy „*R*“, příslušníka Republikánské strany a druhá část závorky, tedy „*OH*“, stát, za který byl zákonodárce zvolen. Příjemce českého

překladu ale pravděpodobně nebude znát všechny státy USA tak dobře, jako příjemce originálu, proto jsme se uchýlili ještě k jednomu dovysvětlení, tentokrát ne tak výraznému jako je poznámka pod čarou: Zkratku státu (např. „OH“) jsme nahradili plným českým názvem státu (např. „Ohio“).

Examples included Senators John Bricker (R-OH), Styles Bridges (R-NH), Homer Capehart (R-IN), Everett Dirksen (R-IL), Bourke Hickenlooper (R-IA), William Jenner (R-IN), William Knowland (R-CA), William Langer (R-ND), Joseph McCarthy (R-WI), and Robert Taft (R-OH). (O: 92)

Jednalo se například o tyto senátory: John Bricker (R, Ohio), Styles Bridges (R, New Hampshire), Homer Capehart (R, Indiana), Everett Dirksen (R, Illinois), Bourke Hickenlooper (R, Iowa), William Jenner (R, Indiana), William Knowland (R, Kalifornie), William Langer (R, Severní Dakota), Joseph McCarthy (R, Wisconsin) a Robert Taft (R, Ohio). (P: 16)

Podobným případem byla zkratka „FDR“. V anglických textech se tak zkracuje jméno slavného amerického prezidenta druhé světové války. Tento problém nebylo příliš složité vyřešit, ale pro českého čtenáře bude rozepsání zkratky „FDR“ na „Franklin D. Roosevelt“, popřípadě „F. D. Roosevelt“ určitě přijatelnější.

„Midterm elections“ je výraz, který v češtině nemá přímý překladový ekvivalent. Vladimíra Dvořáková ve své knize *Spojené státy americké* (2002: 288) vysvětluje, že „midterm elections“ jsou „volby, které probíhají v polovině funkčního období prezidenta, kdy je volena celá Sněmovna reprezentantů a jedna třetina senátorů“. Podle Knittlové je v případě chybějícího ekvivalentu někdy nezbytná vnitřní vysvětlivka ve formě vysvětlujícího opisu. Ten by měl „být co nejstručnější, aby nedošlo k nadměrnému rozšiřování textu“ (Knittlová, Grygová, Zehnalová 2010: 92). O to jsme se snažili, avšak anglický výraz v sobě nese poměrně mnoho informací, které byly v daném kontextu relevantní a které bylo třeba v překladu vyjádřit:

Eisenhower and Dulles, for their part, were conscientious in consulting with opposing leaders in Congress, especially after the Democrats retook control of both chambers in the November 1954 midterm elections. (O: 93)

Eisenhower a Dulles se s opozičními lidry v Kongresu o aktuálních otázkách poctivě radili, zvláště poté co v listopadu 1954, v polovině Eisenhowerova prvního volebního období, vyhráli demokraté volby do Sněmovny reprezentantů i do Senátu, a převzali tak kontrolu v obou komorách. (P: 17)

O rozdílné presupoziice obou příjemců jsme se opírali i při překladu označení hlavního města Spojených států. Pokud se řekne „Washington D. C.“, český příjemce si

vybaví hlavní město USA s větší pravděpodobností, než když slyší „*Kolumbijský distrikt*“. Vyplývá to i z našeho malého průzkumu na internetu, kdy jsme na českých stránkách srovnávali počet výskytů jednotlivých variant. Sousloví „*District of Columbia*“ jsme tedy do češtiny přeložili jako „*Washington D. C.*“

*Eisenhower was sympathetic to the goal of racial desegregation but preferred a cautious, gradual policy limited to areas under direct federal jurisdiction, such as the U.S. armed forces and the **District of Columbia**. (O: 88)*

*Eisenhower podporoval zrušení rasové segregace, ale dával přednost opatrnému, pozvolnému postupu, a to pouze v oblastech, které přímo spadaly pod federální jurisdikci, např. ozbrojené síly USA a **Washington, D. C.** (P: 13)*

K přidání informací jsme přistoupili u názvu americké ovocnářské společnosti „*United Fruit Company*“. V podstatě jsme jen přeložili jednu jeho část a doplnili přívlastkem „americký“:

*A nationalist government under Jacobo Arbenz had come to power in that country in 1951, introducing sweeping land reforms and expropriations against the interests of traditional elites as well as the **United Fruit Company**. (O: 99)*

*Jacobo Arbenz se v čele nacionalistické vlády dostal k moci v roce 1951 a přinesl s sebou rozsáhlé pozemkové reformy a vyvlastnění směřované proti zájmům tradičních elit i proti **americké ovocnářské společnosti United Fruit Company**. (P: 23)*

Ve výchozím textu se vyskytuje výraz „*Pickett's charge*“. Bylo by možné jej při překladu substituovat a nahradit například slovním spojením „*Pyrrhovo vítězství*“, protože význam obou frází je podobný: Jde o těžce vybojované vítězství s velkými ztrátami. Ale i v tomto případě jsme přihlédlí k překladatelské metodě: Při překladu nám jde i o vzdělávání čtenáře. Důležitým faktorem při rozhodování tedy bylo, že se jedná o bitvu z dějin USA a důležitý pojem, který souvisí s vojenstvím a politikou, a tím i s naším textem; rozhodli jsme se tedy pro vysvětlující poznámku pod čarou.

*In the end, the amendment failed to pass through the Senate by a single vote — an outcome that represented something like **Pickett's charge** for the Old Guard of the Republican Party. (O: 95)*

*Dodatek nakonec Senátem neprošel o jediný hlas a tento výsledek se tak pro konzervativní křídlo Republikánské strany podobal výsledku **Pickettova útoku***. (P: 19)*

Poznámka pod čarou:

*Odkaz na událost během americké občanské války, kdy šestnáct tisíc konfедераčních pěšáků zaútočilo na pozice Unie. Útok se nezdařil a mezi konfедераčními vojáky bylo několik tisíc obětí – pozn. překl. (P: 19)

3.4 Další překladatelské problémy

V tak pečlivě zpracované studii, jakou je kniha *Hard Line*, se pochopitelně autor snaží o autenticitu a věrnost, a proto do textu zařazuje mnoho citací. Pokud se jedná o slova známé osobnosti, měl by překladatel ověřit, jestli už byla přeložena. Jestli tomu tak je a překlad je vyhovující, je možné jej použít. V jednom případě jsme už přeloženou citaci opravdu našli a překlad našim potřebám vyhovoval, takže jsme jej v textu použili a do poznámky uvedli zdroj. Vhodné by bylo uvést i jméno překladatele, ale jelikož byl citát převzat z publikace *Dějiny Spojených států amerických*, na které se podílelo dokonce šest překladatelů, tak jsme se rozhodli pouze pro uvedení názvu publikace a jejích základních bibliografických údajů, abychom text překladu nezatěžovali zbytečně dlouhou poznámkou.

“Should any political party attempt to abolish social security and eliminate labor laws and farm programs, you would not hear of that party again in our political history” (O: 88)

„Pokud by některá politická strana chtěla zlikvidovat naše sociální jistoty a zrušit pracovní zákonodárství a farmářské programy, neměla by už v našich dějinách místo“* (P: 13)

Poznámka pod čarou:

* *Překlad převzat z knihy TINDALL, George Brown and SHI, David E., 1996, Dějiny Spojených států amerických. 2. opr. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států.* (P: 13)

Podařilo se najít překlad ještě jedné citace, ten jsme však nevyužili, protože nebyl pro náš text stylisticky vhodný, byl příliš expresivně zbarvený a obsahoval významové nepřesnosti:

(...for example in calling Democratic presidential candidate Adlai Stevenson a) “PhD graduate of Dean Acheson’s cowardly college of Communist containment.” (O: 87)

Překlad z knihy Eisenhower (Johnson 2015: 123):

(...a mluvil o něm jako o) „slabochovi s doktorátem z kolaborantské komuny komoušského kojota Deana Achesona“.

Vlastní překlad:

(...který například nazval demokratického prezidentského kandidáta Adlaie Stevensona) „absolventem Achesonovy školy zadržování komunismu pro zbabělce“. (P: 12)

Originální znění citátu jsme ověřovali i u následující citace, abychom se ujistili o jejím významu. Zjistili jsme, že bylo mezi jejími dvěma částmi vynecháno několik vět, proto jsme v českém překladu dané místo nahradili třemi tečkami v závorce, aby bylo čtenáři jasné, že citace není úplná.

“I’ve had just about enough. If they want to leave the Republican Party... I’ll go up and down the country, campaigning against them. I’ll fight them right down the line.” (O: 95)

„Už toho mám tak akorát dost. Pokud chtějí Republikánskou stranu opustit (...), povedu proti nim kampaň po celé zemi. Budu proti nim bojovat až do konce!“ (P: 20)

Původní znění citátu:

“If they want to leave the Republican Party and form a third party, that’s their business, but before I end up, either this Republican Party will reflect progressivism or I won’t be with them anymore.” (Rand Paul and the Eisenhower Dream - The New Yorker 2014)

A až dále navazuje druhá část:

I’ll go up and down the country, campaigning against them. I’ll fight them right down the line. (Dionne 2004)

4 Popis metody překladu

Na základě překladatelské analýzy jsme zjistili, že originální text měl výchozímu příjemci sloužit především jako učební příručka, případně by mohl zaujmout i člověka, který se o danou problematiku zajímá. V cílové kultuře však bude zájemců o tuto tematiku pravděpodobně méně, a proto můžeme počítat opět především se studenty. Vzhledem k zamýšlenému příjemci jsme tedy zvolili překladatelskou metodu. Snažili jsme se o překlad, který bude zaměřen především na zachování funkce sdělovací, která je ve výchozím textu dominantní. Bude se tedy jednat o překlad funkční, který se navíc bude snažit o vzdělávání čtenáře. V tomto ohledu by měl vycházet vstříc jeho potřebám.

Pro dosažení funkčního překladu jsme zvolili různé strategie, kterými jsme řešili překladatelské problémy, a bylo také nutné uchýlit se k určitým překladatelským posunům. Překladatelským posunům se budeme věnovat v následující kapitole.

5 Typologie posunů

Popovič (1983) rozlišuje několik druhů posunů při překladu, mezi nimi posuny konstitutivní a individuální. Na těchto dvou typech posunů založíme své rozdělení v této kapitole.

5.1 Konstitutivní posuny

Konstitutivní posun Popovič chápe jako funkční a objektivní a je odůvodnitelný výstavbou, jazykovou a stylistickou normou výchozího a cílového jazyka.

Z důvodu rozdílnosti jazyků originálu a překladu nezbytně docházelo ke konstitutivním posunům například při překladu vět, kde se uplatňuje souslednost časová. Tam, kde slovesa v minulém čase vyjadřovala současnost se slovesem ve větě hlavní, bylo třeba do češtiny převést čas přítomný, např.:

*Consequently, he **believed** that the United States **had** to maintain and strengthen its position at the head of anti-Communist coalitions worldwide, in support of what he called "collective security". (O: 89)*

*Proto **věřil**, že pro podpoření „kolektivní bezpečnosti“, jak to nazýval, **musí** Spojené státy udržet a posílit svou pozici v čele protikomunistických koalic po celém světě. (P: 13)*

Angličtina má v oblibě také trpný rod. Využívá ho častěji než čeština. Proto jsme jej na místech, kde to bylo žádoucí, nahradili při překladu rodem činným.

*It gathered support from a wide variety of groups, including business interests, professional associations, and southern segregationist Democrats, the last of which **were** especially **alarmed** by the possibility of foreign or UN interference in southern racial practices. (O: 94)*

*Získal si podporu mnoha různých skupin, včetně obchodních zájmových skupin, profesních sdružení a také jižanských demokratických zastánců segregace, které **vystrašila** především možnost, že by se někdo ze zahraničí či OSN mohl vměšovat do jižanské rasové praxe. (P: 19)*

5.2 Individuální posuny

Individuální posun je podle Popoviče projevem individuálních sklonů překladatele a určité překladatelské metody. Je to vědomý posun a může vyplývat ze systému jeho překladatelských řešení.

K častým individuálním posunům docházelo, když jsme se snažili vyhnout opakování stejných výrazů ve dvou nebo více po sobě jdoucích větách. Místo opakování stejného slova jsme tedy volili kontextová synonyma, například „*Republikánská strana*“ a

„GOP“. V této větě bylo nahrazení výrazem „*Republikánská strana*“ navíc motivované tím, že ze zkratky „GOP“ nepoznáme, v jakém pádu se nachází ani jakou funkci ve větě má, a tím by se mohla zhoršit srozumitelnost celého slovního spojení. Podobně jsme zacházeli i s dalšími kontextovými synonymy, např. USA / Spojené státy, Eisenhower / Ike apod.

*While Eisenhower's postconvention presidential campaign began in a lackluster fashion, he soon shifted to a more aggressive approach in reaching out to the **GOP's** Old Guard and adopting many of its long-standing criticisms of Truman. (O: 87)*

*Po nominačním sjezdu začal Eisenhower svou kampaň velmi nevýrazně, brzy však zvolil mnohem průbojnější přístup, když se snažil přiblížit tvrdému konzervativnímu jádru **Republikánské strany** a převzal mnoho z jeho dlouholeté kritiky prezidenta Trumana. (P: 11)*

K posunům, které byly nenutné, ale ke kterým jsme dospěli s ohledem na cílového příjemce, se řadí i zlogičťování textu. Na místech, kde se nám to zdálo vhodné, jsme pro lepší porozumění přidávali kohezční prostředky. Přestože se v druhé větě z následujícího příkladu již nachází spojka „*therefore*“, připojili jsme pro plynulejší navázání ještě spojku „*a*“. Následující dvě věty jsme navíc spojili do souvětí. Velmi těsně na sebe navazují, takže je to v češtině možné a vyznění je přirozenější než kdybychom nechali dvě samostatné věty hlavní.

*As on many other issues, Ikes preference was to avoid open schism within the GOP. **He therefore** compromised with congressional leaders on foreign economic policy. (O: 98)*

*Stejně jako v mnoha jiných záležitostech se Eisenhower raději otevřenému rozkolu ve straně vyhýbal, **a proto** se snažil v zahraniční hospodářské politice nacházet s kongresovými lidry kompromisy. (P: 22)*

Individuální posun vyplynul i z rozhodování nad variantami překladu slovního spojení „*these communists*“. V češtině existují pro první pád množného čísla slova „*komunista*“ dvě varianty. Podle Příručky jazyka českého je základní varianta zakončena na -é („*komunisté*“). Podoba s -i se hodnotí jako hovorová. Avšak jelikož se tato fráze objevuje právě v Eisenhowerově citaci, jde tedy o mluvený projev, a navíc je slovu „*communists*“ dodána intenzita ukazovacím zájmenem „*these*“, rozhodli jsme se zde tedy pro variantu hovorovou:

*As he put it, “**these Communists** are not early Christian martyrs”; they would not risk losing their own lives simply in order to spread their doctrine. (O: 96)*

*Řekl: „**Komunisti** nejsou raně křesťanští mučedníci,“ nebudou riskovat vlastní život jen kvůli šíření své doktríny. (P: 21)*

Závěr

Výsledkem této bakalářské práce je překlad části kapitoly Dwight Eisenhower: Balancující konzervativce (Dwight Eisenhower: The Conservative as Balancer) z knihy *Nekompromisní politika: Republikánská strana a zahraniční politika USA od 2. světové války* (*Hard Line: The Republican Party and U. S. Foreign Policy since World War II.*). Překlad je doplněný o komentář, který se skládá z překladatelské analýzy, rozboru hlavních typů překladatelských problémů, ve čtvrté kapitole je stanovena překladatelská metoda a v poslední části komentáře jsme se zabývali posuny, ke kterým při překladu došlo.

Překlad jsme se snažili vypracovávat s ohledem na cílového příjemce a právě díky tomu jsme se mohli důkladně zamyslet nad rozdíly mezi výchozí a cílovou kulturou. Překlad byl navíc kvůli velkému množství odborných pojmů velmi náročný. Bylo nutné spoustu informací dohledávat, případně náročné pasáže konzultovat s lidmi vzdělanými v daném oboru. V každém případě byl proces překladu i tvorba komentáře přínosnou zkušeností.

Bibliografie

Primární literatura

DUECK, Colin, 2010, *Hard Line: The Republican Party and U.S. Foreign Policy since World War II*. Princeton, N.J: Princeton University Press. ISBN 06-911-4182-7.

Sekundární literatura

- Tematická

DIONNE, E.J., 2004, *Why Americans hate politics*. New York: Simon. ISBN 978-074-3265-737.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, 2002, *Spojené státy americké: společnost a politika*. Praha: Libri. ISBN 80-727-7141-8.

HEIDEKING, Jürgen and MAUCH, Christof, 2012, *Dějiny USA*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2894-0.

IVANOV, Robert Fjodorovič, 1988, *Dwight Eisenhower*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

JOHNSON, Paul, 2015, *Eisenhower*. Brno: Barrister. ISBN 978-80-7485-041-7.

KARAS, Petr and KUPKA, Karel, 2005, *Atlas prezidentských voleb USA 1904-2004*. Praha: P3K. ISBN 80-903-5840-3.

SHAPIRO, Ian, 2009, *Politika zadržování: staronová strategie proti světovému terorismu*. Praha : Karolinum. ISBN 978-80-246-1669-8.

TINDALL, George Brown and SHI, David E., 1996, *Dějiny Spojených států amerických*. 2. opr. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 80-710-6088-7.

- Translatologická

HAIS, Karel and HODEK, Břetislav, 1991, *Velký anglicko-český slovník*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0065-8.

JIRÁK, Jan, ŠOLTYS, Otakar and NEKVAPIL, Jiří, 1996, *Jazyk ve společenském kontextu: základy jazykovědy pro studenty sociálních věd*. 2. dopl. vyd. Praha : Karolinum. ISBN 80-718-4210-9.

KNITTLOVÁ, Dagmar, GRYGOVÁ, Bronislava and ZEHNALOVÁ, Jitka, 2010, *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-244-2428-6.

NORD, Christiane, 1991, Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis. Amsterdam : Rodopi. Amsterdamer Publikationen zur Sprache und Literatur. ISBN 9051833113.

POPOVIČ, Anton, 1983, *Originál - preklad: Interpretačná terminológia*. Bratislava : Tatran.

- Internetové zdroje

Colin Dueck - School of Policy, Government, and International Affairs, 2016. *George Mason* [online], 2016. [Accessed 17 May 2016]. Retrieved from: <http://spgia.gmu.edu/faculty-staff/faculty/colin-dueck/>

Dictionary and Thesaurus, Merriam-Webster, 2015. [online], 2015. [Accessed 19 May 2016]. Retrieved from: <http://www.merriam-webster.com/>

Dictionary, Encyclopedia and Thesaurus - The Free Dictionary, 2016. [online], 2016. [Accessed 22 May 2016]. Retrieved from: <http://www.thefreedictionary.com/>

Dueck, C.: Hard Line: The Republican Party and U.S. Foreign Policy since World War II. (eBook and Paperback), 2016. *Princeton University Press* [online], 2016. [Accessed 17 May 2016]. Retrieved from: <http://press.princeton.edu/titles/9347.html>

Edice Historie – nakladatelství Academia, 2016. *Nakladatelství Academia* [online], 2016. [Accessed 17 May 2016]. Retrieved from: <http://www.academia.cz/edice/historie.html>

Google, [online], [Accessed 22 May 2016]. Retrieved from: <https://www.google.cz/>

Internetová jazyková příručka, 2016. [online], 2016. [Accessed 22 May 2016]. Retrieved from: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Linguee, 2016. [online], 2016. [Accessed 22 May 2016]. Retrieved from: <http://www.linguee.cz/>

Rand Paul and the Eisenhower Dream - The New Yorker, 2014. [online], 2014. [Accessed 20 May 2016]. Retrieved from: <http://www.newyorker.com/news/daily-comment/rand-paul-and-the-eisenhower-dream>

Seznam slovník, 2016. [online], 2016. [Accessed 22 May 2016]. Retrieved from: <http://slovník.seznam.cz/>

Slovník spisovného jazyka českého, [online], [Accessed 19 May 2016]. Retrieved from: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>

Wikipedie, otevřená encyklopedie, [online], [Accessed 22 May 2016]. Retrieved from: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana

Příloha